

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NOV ZVB OBČINE KAMNIK

in

ZVEZA REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN OBČINE KAMNIK

1. REPUBLIŠKEMU ODBORU ZVB NOV SRS
2. REPUBLIŠKEMU ODBORU ZRVS SRS. LJUBLJANA, Beethovnova 10.

Rezervni vojaški starešine kamniške občine in bivši borci narodnoosvobodilne vojne občine Kamnik, zbrani na strokovnem pouku, dne 26. marca 1971, odločno obsojamo neodgovorno pisanje v zadnji številki ljubljanskega študentovskega lista „Tribuna“ o Jugoslovanski ljudski armadi, o liku slovenskega oficirja in o naši vseljidski obrambi.

Rezervni starešine sodimo, da pomeni način obravnavanja tako pomembnega družbenega vprašanja omalovaženje vloge naše armade, grobo žalitev njenega starešinskega kadra in članov ZVEZE BORCEV – starešin iz NOB.

Odgovori so skrajno žaljivi, pravokatorski in izzivalni. Vprašamo se, kako si dovoli skupina ljubljanskih študentov dati tako cinično sodbo, saj jim vendar naša socialistična skupnost prispeva delež za njihovo intelektualno izobraževanje. Vsebinska omenjena prispevka v celoti nasprotuje prizadevanju po vključevanju slovenskih mladincev med starešinski vojaški kader.

Ker se delovni ljudje Kamniške občine z združevanjem sredstev za potrebe narodne obrambe odrekajo deležu osebnega dohodka, se vprašujemo, zakaj se družbeni denar zapravlja za take namene in ali bomo res nemočni proti takim pojavom v naši družbi.

Od pristojnih organov odločno zahtevamo, da se vse tiste, ki so kakorkoli omogočili objavo takih izjav, ne glede na to, kdo in kaj so, pokliče na odgovornost in izključi iz nadaljnje študija, saj se od njih upravičeno ne more pričakovati, da bi bili po končanem študiju lojalni člani naše družbe.

V Kamniku, dne 26. marca 1971

Zveza združenj borcev NOB
občine Kamnik

Rezervni vojaški starešine
občine Kamnik

ČAS VZPOSTAVLJANJA RESNIC

Sem v nekem svetu, gibljem se v določenem prostoru, zaznavam odtekaajoči čas; živim (kajti tako pravijo - čutiti vse to, je živeti). Učim se, delam (delo, mi pravijo, je tisto pravo, človeka vredno življenje). Moje delo je študij, sprva učenje, ki prerašča v študij (imam srečo, da se mi predmet razpira v neskončno odprto vprašljivost). Ta me nagriže, razjeda, prevzame - razpiranje vprašljivosti postaja motor mojega dela; skozi to šele se mi življenje razpre v neko polno, aktivno soudeležbo v svetu. Vprašljivost postaja moja resnica. Tak položaj mi odpre možnost udeležbe v študentskem gibanju. Razumem ga ne kot negacijo obstoječega, temveč kot razgrinjanje obstoječega. Kot gibanje, skozi katero se obstoječe in dano iz svoje toge javnosti sprošča v vprašljivost in preverjanje. Zato je to gibanje prostor (tudi) moje resnice. Pri-
družim se mu in to na nivoju čisto konkretne aktivnosti, ki se ji pravi sourejanje študentskega časopisa. Skozi to aktivnost prisostvujem študentskim akcijam, pogovorom, sestankom. Seznanjam se s širšim prostorom svoje in študentske akcije, vprašanja se širijo, raztezajo in prepletajo v zamotano problematiko neke konkretne družbe. Sprva prosorna vprašanja se lepijo v neprosojno gmoto problemov. Sleherni od njih bi zahteval tedne, mesece, leta študija. Življenje ostaja neprosojno, moj študij je vendar usmerjen drugam, moje poglavito delo se odvija v okviru vprašanj, ki zadevajo literaturo in za katera vem, da mi ne morejo razlagati konkretnih pojavov vsakdanjega življenja. Vem, da ima jezik literature svoje zakonitosti in da je moje delo usmerjeno v študij teh zakonitosti. Vem, da vprašanja literarnega jezika niso hkrati tudi problemi praktičnega jezika komunikacijskih sredstev; da se torej skozi svoj študij ne morem spoprijeti s problemi svojega konkretnega dela - sourejanja in pisanja v študentski časopis, ki je prav tako prostor komunikacije in praktičnega jezika.

Vse to vem v trenutku, ko naj bi za Tribuno pisal o javni študentski tribuni o problemih informiranja. Najlaže, kar v tem lahko storim je, da zabeležim dejstvo o „enkratni prisotnosti“ tega sestanka, da ostanem nevprašljivi notičar in kot tak morda še najbližji temu kar naj bi bila:

INFORMACIJA

Akcijski odbor svobodnih študentskih tribun je pripravil teach-in o problemih informiranja. Pogovor so sprožili z nekaj uvodnimi tezami, ki so skušale probleme informiranja orisati v značilnostih, v kakršnih jih razkrivajo organizatorji te javne tribune. Po tako zasnovanih uvodnih besedah ter problemih oziroma hoteno zamolčanih spornih elementih razvoja naše družbe, ki jih je očrtal Jaša Zlobec, je iniciativni odbor skušal pokazati na problem kot so cenzura, zaprtost in linearna usmerjenost in ki so prisotni v delovanju naših sredstev javnega obveščanja. Tako usmerjen razgovor je že v osnovi privedel do medsebojnega obtoževanja, zanikanja tako z ene kot druge strani. Kljub temu pa je ta, sicer izredno neplodni del razgovora, le odprl nekaj vprašanj, ki smo se jih v nadaljevanju oklenili, kot npr.: vprašanje programske platforme, družbene determiniranosti

uredniške politike, itn.: vprašanja, ki jih je mogoče strniti v poglavito vprašanje odnosa med družbo in sistemom informiranja.

Tako informacijo lahko razširim z opozorilom na podobni, čeprav golo notičarstvo presegaajoči poročili, podani v DFLU, dne 19. marca 1971 in v 12. številki KOMUNISTA (26. marca 1971).

Vendar vem, da Tribuna ni medij, ki dogodke preprosto beleži. Vem, da je Tribuna (meni) prostor, ki dogajanja razpira v razsežnost njihove vprašljivosti. Ta vprašljivost pa ni v tem, da si prizadeva na teach-in-u razgrniti probleme prikazati kot lažne in prikrite manevre, kot dvomljivo osebno stisko sodelujočih, temveč skuša v izrečenem odkriti nekaj, kar se skozi nasprotujoča si in protislovna mnenja pojavlja kot povsod in v osnovi prisotna tesnost našega prostora. Skozi precejšnjo časovno odmaknjenost se mi ta teach-in razkriva kot tekmovalno nešteti medsebojno izključujočih se resnic. Naš čas in naš prostor se mi skozi ta pogovor ne kaže kot brezmejna odprtost, kot razpoložljivost in hotenje belega nasproti črnem. Ni velikih kontrastov, vsaj ne v smislu vzpostavljanja različnih nasprotujočih si in izključujočih se ciljev. Nihče ne zanika ciljev, ki si jih je zastavila celotna družba. Ti cilji so skupni, morda nejasni in vprašljivi s poti po kateri jih skušamo doseči. Naša destrukcija, radikalnost, modno revolucionarjenje (samo poimenovanja je v tem primeru res popolnoma nepomembno), je usmerjeno v to, da konkretno dano, obstoječo in hojeno pot razkrijemo v vprašljivo, nesveto in ukinljivo inako doseganja in vzpostavljanja ciljev. Monolitnosti ni, ustvarjena je umetno v dobri meri prisile ter ob (zavestnem ali nezavestnem) odpovedovanju posameznikom in skupin (sama številčnost je pri tem nepomembna - kolikor koli jih že je, prezreti jih ni mogoče).

Če torej v Tribuni prinašamo svojo resnico, resnico, ki prepoznava v veliki večini naših sredstev javnega obveščanja njih enodimenzionalnost v tem smislu, da sam izbor in način podajanja informacij usmerja neka vnaprejšnja prepričanost in veljavnost in zveličavnost le ene, povsem določene poti k zadanim ciljem, to ne pomeni, da kot tako vzpostavljamo tudi svojo resnico. Preko svojega časopisa dajemo tej nedvomno že obstoječi resnici možnost prisotnosti in uveljavljanja v realnem prostoru te družbe. Resnica delovanja Jaše Zlobca je v veri v neko boljše svetlejšo partijo. Vprašanje v Komunista vpetega Šetince, čemu, potemtakem taisti Jaša še vztraja v partiji, ki jo tako ogorčeno kritizira, tako ni le biser v polemičnem boju nagaajoče se bistrine, temveč predvsem svojstven dokument naše slavljene širine. Je dokument odprtosti neke družbe, ki ni sposobna rasti iz množice enakopravno soočajočih se resnic, temveč dopušča le v onemoglost trajajoči spopad z eno samo, vrhovno in nepreverljivo resnico.

Zgrajena je ogromna resnica. Grozljivo težka in nedostopna je v tem trenutku, ko skušamo do nje izoblikovati avtentičen (kritičen) odnos. Zato je naše spoprijemanje z njo pogosto krčevito, brezglavo in nerazumljivo otepanje. Zahtevate konstruktivno kritiko, vemo, da je nismo sposobni dokler nam ta družba ostaja nespoznavna in tuja v svoji resnici. Soočamo se s to resnico v trenutku, ko družba ni pripravljena priznati in sprejeti naše resnice, resnice, ki se izpolnjuje v henehni vprašljivosti obstoječega, danega, prevzetega.

JERNEJ NOVAK

Študentski list urejajo: Boris Cizej, Milan Dekleva, Kostja Gatnik, Jože Kone (glavni urednik), Jernej Novak, Vladimir Simič, Jaša Zlobec (odgovorni urednik).

Stalni sodelavci: Adam Franko, Roel van Duyn (Nizozemska), Stane Hočevar, Miro Končina, Tomaž Kralj, Pavel Kristan, Jure Mikuž, Radivoj Pahor, Lado Planko, Marjan Pungartnik, Ciril Ribičič, Samo Simičič, Janez Stergar, Tomaž Salamun, Lenart Šetine, Darko Štrajn, Mladen Švarc, Cvetka Tot, Andrej Ule, Mile Vakanjac, Peter Vodopivec. Fotografija: Zarko Veselič. Lektor: Milan Jesih.

TRIBUNA Izdaja 10 SS ljubljanskih visokošolskih zavodov Uredništvo in uprava: 61000 Ljubljana, Trg revolucije 1/II - telefon 21-280 - Tekoči račun: 501-8-78-1 Celoletna naročnina za študente je 15 din, za druge 20 din Tiska IGF Ljubljana, Jamova 2 Rokopisov in fotografij ne vračamo Poština plačana v gotovini.

KOMUNIKACIJSKI (POD)SISTEM IN SOCIO-KULTURNI SISTEM

1. Komunikacijski sistem je integralni del socio-kulturnega sistema.
 2. Bolj ko je socialni sistem razvit, razčlenjen in strukturiran, bolj je tudi komunikacijski sistem razvit, strukturiran in selektiven.
 3. Odprtost komunikacijskega sistema je odvisna od odprtosti socio-kulturnega in političnega sistema.
 4. Komunikacijski modeli, ki temeljijo na osnovi ohranjanja starega, na osnovi ravnotežja različnih političnih grup v družbi, so v današnji sociologiji in teoriji komunikacij že preseženi.
- „V razvoju jugoslovanskega komunikacijskega sistema vidimo globoka protislovja. V okviru državno-partijskega modela se formalno vzpostavljajo samoupravni odnosi, v zavesti pa se ohranjajo agitpropovski klischeji.“ (dr. France Vreg ...)

INFORMACIJA IN POLITIKA (MOČ)

5. Bistveni pogoj za obvladovanje objektov je moč.
 6. Moč je tesno pogojena z informacijo:
 - tisti, ki ima v lasti informacijo, ima tudi moč;
 - odsotnost informacije pri posamezniku ali grupi pomeni odsotnost moči in nezmožnost urejati si svoj položaj v družbi.
- ODSOTNOST INFORMACIJE JE POGOJ POLITIKE KOT KONCENTRIRANE MOČI NA VRHU IN IZ TEGA IZHAJAJOČE VSESPLOŠNE MANIPULACIJE Z LJUDMI.

7. Značilnost našega slovenskega komunikacijskega sistema je, da temelji na ideologiji ohranjanja harmonije v družbi in da je sestavljen iz dveh bistvenih strukturnih elementov:
 - tok informacij s političnega področja je še vedno cenzuriran oz. „prikrito cenzuriran“ s sistemom avtocenzure ali kako drugače manipuliran;
 - po drugi strani pa se kot nadomestek odkritemu informiranju pojavlja „mit kioska“ - krimič, šund, romani, katerih vsebina ustreza samouveljavitvenim projekcijam malomeščanov, je prevladujoče čtivo.

8. Značilnosti naše družbe kot socio-kulturnega in političnega sistema so:
 - politične pa tudi druge odločitve, ki nas zadevajo, se vse sprejemajo v ozkem krogu političnih veljakov, ki imajo informacije in moč. Ocenjuje se razmerje vladajočega in vladanega;
 - tržne zakonitosti na področju kulture in reakcionaren šolski sistem ohranjata zavest množice na nizkem kulturnem nivoju. Sistem jim nudi užitke po nizki ceni v zameno za osveščenost. Bistveni vzrok za neosveščenost o samem sebi kot o „političnem bitju“ je postrošniška usmerjenost naše družbe in z njo pogojena nizka kulturna stopnja družbe.

9. Na podlagi tč. 6, 7 in 8 ugotavljamo:
 - Sredstva javnega obveščanja nas dezinformirajo, ker nam nudijo le polovične resnice.
 - Sistem sam nas zato omejuje. Eksistenca tega sistema, takšnega, kot je, je odvisna od hierarhične koncentracije moči in hierarhične distribucije informacij.
 - Sam sistem lahko torej eksistira le na podlagi nizke kulturne stopnje ljudi, tej situaciji pa popolnoma ustreza položaj na področju informiranja, opisan v točki 7.

KOMUNIKACIJSKI SISTEM JE V SLUŽBI VODILNIH POLITIČNIH GRUP.

TIP NOVINARJA IN KOMUNIKACIJSKI SISTEM

10. V opisanem položaju ni prostora za kritično pišočega in radikalno usmerjenega novinarja. Ze apriori je omejen z banalnimi barierami, kot so dohodek, služba, varnost; ker ni v službi sistema, mu ta vsega tega ne nudi.
11. Tak sistem vzdržuje naslednji tip novinarja:
 - o vsem je nekoliko seznanjen;
 - ne gre mu za to, kaj piše, temveč koliko dobi za pisanje;
 - zato piše o vsem, kar mu pride pod roko;
 - njegova eksistenca je odvisna in v skladu z normami sistema;
 - ker je odvisen od teh norm, jih podpira in s tem podpira tudi sistem.

PRIPRAVIL: P. G.

BOGDAN POGAČNIK. DELO, SOBOTNA PRILOGA, 27. III. 1970:

... ugledni Figaro je zapisal ...
Vsake desničarske konservativne reakcionarne cajtenge pa res niso ugledne. Sicer pa, kakor za koga.

ODBOR ASISTENTOV IN PODDIPLOMSKIH ŠTUDENTOV

V zadnjem letu opažamo, da se čedalje jasneje kaže nezadovoljstvo asistentov in podiplomskih študentov z obstoječim stanjem na univerzi. Nekajkrat je že prišlo do posameznih bolj ali manj spontanosti akcij za izboljšanje položaja asistentov, za ureditev razmer podiplomskega študija in za spremembo nekaterih zastarelih odnosov na univerzi. Do takih akcij asistentov je prišlo na Filozofski in na Biotehniški fakulteti, pa tudi v okviru komisij univerzitetne konference ZK, v asistentski komisiji pri društvu visokošolskih profesorjev in drugod. Nameni teh akcij so bili naslednji:

- ustreznješa zastopnost asistentov v samoupravnih organih fakultet;
- zagotovitev večje informiranosti na fakultetah, zlasti informiranosti asistentov ter podiplomskih in drugih študentov;
- urejanje asistentskih dohodkov. Na nekaterih fakultetah je razmerje med dohodki asistentov in dohodki nekaterih drugih skupin pedagoških delavcev širše kot bi bilo ob upoštevanju meril, po katerih izobraževalna skupnost dodeljuje sredstva fakultetam. To je eden od vzrokov slabega odziva na razpisana asistentska mesta;
- aktiviranje za učinkovitejšo reševanje stanovanjskih problemov mladih pedagoških in znanstvenih delavcev;
- kako zagotoviti večjo skrb fakultet za strokovni in znanstveni razvoj asistentov? Doseči bi bilo treba stalen razpis zadostnih sredstev za raziskovalno delo v zvezi z magisteriji in doktorati, tako da bi jih lahko dobil vsak univerzitetni delavec takoj, ko bi PZS odobril temo doktorske teze;
- kako zagotoviti možnosti za strokovno-znanstveni razvoj asistentov in njihovo perspektivo?

Pokazala se je potreba za koordiniranje asistentskih akcij, saj ta prizadevanja niso samo v neposrednem interesu prizadetih asistentov, temveč je reševanje teh problemov izredno pomembno za razvoj univerze. Eden od namenov odbora asistentov in podiplomskih študentov je tudi podpora delu asistentske komisije pri društvu visokošolskih profesorjev in aktiviranja podiplomskih študentov v okviru skupnosti študentov.

SKRIB ZA DELOVNEGA ČLOVEKA

„Vse zvezne komisije republik in pokrajin se strinjajo v tem, da je treba dosledno izpolniti obveznost socialističnih republik in pokrajin, da prevzemajo zvezne funkcionarje, ki bi bili razrešeni v organih federacije. Vendar sredstev v te namene ne bi dodeljevali republikam in pokrajinam iz sredstev federacije, kakor nekateri zahtevajo.“ (DELO, 26. III.) Pa smo tam. S tako muko smo se jih znebili in poslali v Beograd, da nam vsaj neposredno v domači hiši ne delajo preglavic, pa se bodo vseeno vrnili. In da bi jih vsaj upokojili, ne, po vseh pravilih socialističnega humanizma smo jim že vnaprej zagotovili, da bodo tudi po vrnitvi še naprej lahko ugledni. Če bi imeli tako skrb še za koga drugega, nam sedaj ne bi bilo treba tarnati nad milijonom zdomcev. Sicer pa, tudi bog je najprej sebi brado ustvaril.

J. Z.

Propagandni biro „Spekter“ nudi možnost honorarne zaposlitve študentu ali študentki, ki je večja strojepisja.

Interesenti naj pismeno vlogo pošljejo na upravo Zveze ŠOLT v ŠNSN, blok 7/klet, ali se javijo med 12. in 13. uro zglasijo na upravi.

Propagandni biro „Spekter“ išče več moških in ženskih fotomodelov vseh starosti, ki bi delali za ekonomsko propagando. Interesenti se lahko oglašijo vsak četrtek od 11. do 14. ure na upravi Zveze ŠOLT ŠN blok 7/klet.

Propagandni biro Spekter

NEUPRAVIČENO BIVANJE ŠTUDENTOV V ŠTUDENTSKIH DOMOVH

Komunist z dne 26. decembra 1970 objavlja članek Eda Grgiča, glavnega tajnika rektorata univerze, z naslovom Domovi in investicije. V njem med drugim beremo: „Glede nastanitve študentov moramo povedati, da imamo v študentskih domovih in v študentskem naselju na razpolago okoli 2300 postelj. Potrebe pa so veliko večje. Samo za to šolsko leto ni bilo mogoče pozitivno rešiti kakih 1000 prošelj. To pa je že zaskrbljujoče. Toliko bolj, če vemo, da so pogoji za sprejem študentov v študentske domove precej ostri. Od kandidata namreč zahtevajo, da izpolnjuje cenzus, ki predvideva, da nanj kot družinskega člana ne pride več kot 650 din dohodka, da v redu opravlja izpite in se redno vpisuje v višji letnik.“

Citirani odlomek pravi o neznanih resnici, da je v študentskih domovih veliko premalo prostora za vse študente, ki upravičeno prosijo za stanovanje. Pisec omenjenega članka ugotavlja, da bo problem deloma rešen z dograditvijo dveh objektov v študentskem naselju avgusta 1971. Ne omenja pa druge rešitve, o kateri je na tihem med študenti pogosto govora in kakršno so posamezniki zahtevali tudi že na študentskih skupščinah v študentskem naselju: iz študentskih domov bi morali vsi tisti, ki v njih bivajo neupravičeno. Komisija za sprejem študentov v študentske domove res zahteva od kandidata novina, da izpolnjuje za sprejem predpisane pogoje. Najodločilnejši je materialni položaj prosilca. Drugače pa je z reševanjem prošelj, ki jih študentje, stanovalci študentskih domov, obnavljamo vsako leto. Pogoj za pozitivno rešitev je reden vpis v višji letnik. A resnici na ljubo je bolje zapisati - naj bi bil študent pavzira, pa vendarle biva v študentskem domu. V nemalo primerih pod imenom študenta, ki je sprejet v študentski dom, a se iz kakršnegakoli razloga ni vselil. To bi morali razčistiti študentje sami med sabo. Drug krivec, ki omogoča stanovati v študentskem domu študentu brez pogojev za to, je komisija za sprejem študentov v študentske domove. Ko študenta opozori na izselitev, ta napiše pritožbo. Strinjamo se, da naj ostanejo v domu študentje, ki niso mogli opraviti izpitov zaradi daljše bolezni in podobnih resnih razlogov. Pomisleke pa imam glede študentov, ki letnika ne opravijo uspešno in se ponovno vpišejo v isti letnik. Navadno vsi ti prosijo za podaljšano bivanje v študentskem domu. Enotnim kriterijem za reševanje se pristojna komisija tu odpove. Če kriteriji sploh obstajajo! Sklepam na osnovi „svežega“ primera: dve študentki sta se ponovno vpisali v prvi letnik. Vpisani sta na isti fakulteti. (ne)opravili sta enako število izpitov. Ena izhaja iz dobro situirane družine (oče je direktor), druga iz revne (je brez očeta). Obe sta zaprosili za podaljšano bivanje v študentskem naselju. Direktorjeva hčerka je v naselju ostala, drugi je bila prošnja rešena negativno. Ne mislim, da je tu treba dajati prednost siromašnejšim: zavzeman se za enotne kriterije, ali vsaj za nek kriterij, po katerem naj komisija odloča.

Študentje, ne čakajmo samo na nove stolpnice za nas, ki jih še ni. Že jutri lahko najdemo prostor za marsikoga, če poiščemo tiste, ki po naši in ne naši krivdi neupravičeno bivajo v študentskih domovih. Saj vemo zanje. In ni jih malo.

DRAGICA ZLOBEC

19. marca je bilo v DELU objavljeno poročilo o seji predsedstva Republiške konference ZMS, na kateri so razpravljali o mednarodni politiki jugoslovanske in slovenske organizacije.

Kot je razvidno iz poročila, ZMS na veliko sodeluje z mnogimi tujimi organizacijami, še posebej pa bi bilo potrebno sodelovati s slovenskimi mladinci v Italiji in Avstriji ter odločneje podpreti borbo za uresničevanje pravic slovenskih manjšin:

Res lepo od naše mladinske organizacije, da se je spet enkrat odločila za sodelovanje s slovenskimi mladinci v zamejstvu. Tudi lani sem prebral v DELU podoben članek ob obisku predstavnikov Slovenske mladine iz Celovca, ki je objubil sodelovanje (Toda, kolikor je meni znano, s sodelovanjem ni bilo nič). Kot načelnik taborniškega odreda, ki je že dve leti sodeloval z mladinci v Avstriji in Italiji (organizirali smo dva skupna tabora s taborniki iz Trsta, tri tabore v raznih krajih na Koroškem, izlet s 500 udeleženci na Koroško in 120 udeleženci na Tržaško ter več manjših akcij) sem se podal na ZMS na komisijo za mednarodne stike ter povedal kako in koliko časa že sodelujemo z zamejci. Zdelo se mi je, da se sodelovanje mladinske organizacije, kot je taborniško, tudi šteje za sodelovanje ZMS. Prosil sem tudi, da ZMS delno pomaga pri organizaciji (200,00 din) obiska predstavnikov Slovenske mladine, ki so se udeležili pohoda Po poteh partizanske Ljubljane. Tovariš Pregelj mi je dejal, da je vse lepo in prav, da pa naj raje stopim na Mestno konferenco ZMS in se povežem z njimi. Storil sem to in govoril s tovarišem Miklavčičem. Ta je najprej preklel tistega, ki me je poslal k njemu, in dejal da vsota ni velika in da bi jo Mestna konferenca morda zmogla, vendar naj najprej napišem prošnjo. Poslal sem prošnjo in šel čez teden dni pogledat, če je že rešena. Tovariš predsednik se je čudil, kako da še nisem poslal prošnje, ki sva jo kasneje našla na njegovi mizi, kjer je ležala že ves teden. Na hitro jo je prebral in pripomnil, da na mojem mestu ne bi trdil, da slovenska vlada ni storila ničesar za koroške Slovence. Dejtal je še, da si ti tako ali tako dajejo med seboj, tako da ne veš koga bi podpiral (po letu dni še vedno trdim, da slovenska vlada ni storila nič bistvenega za koroške Slovence). Menil pa je da bo prošnja ugodno rešena.

Vse skupaj bi verjetno pozabil in še verjel, da si bo sedaj, nekaj mesecev potem, ko se je prebudila slovenska vlada, ZMS res upala za dejanji podpreti koroške Slovence. Toda kaj ko v sporočilu, ki ga je objavilo DELO, piše, da je bil za predsednika komisije za mednarodne stike imenovan Borut Miklavčič. No, navsezadnje se človek lahko tudi spremeni. Toda kaj je storila ZMS, ko sodijo dijaku, predsedniku Slovenske mladine v Celovcu. Se s procesom strinja? Ne, ZMS čaka, da najprej spregovorijo tisti, na katerih položaje že nestrno čakajo. Pa tudi sedaj jim ne gre slabo. Veliko govorjenja in zasluzka pa malo dejanj. Saj bi jim človek še privoščil dobro plačo, lepo pisarno in tajnico, če ne bi poudarjali, da predstavljajo slovensko mladino. Naj v bodoče predstavljajo raje sebe, mlade zanesljive politične kadre.

Ce bo med podpiranjem slovenskim manjšin le trenutek časa, pa naj mi sporočijo, kako so prošnjo rešili.

JOŽE PRIMOŽIČ

ZAGREB, STUDENTSKI CENTAR

Manipulatorji so zmanipulirani. Legalni predsednik mora z odra. Uradno vodstvo in njemu naklonjeni manjši del delegatov zapuščata dvorano.

Dvorana je nabita. Tisočtristo študentov neprenehoma ploska. Dol z oportunisti, dol z unitaristi, dol z manipulatorji. Za Hrvaško državo, za Hrvaški narod, za Hrvaško Svecučišče, Za bratstvo in enotnost, za Hrvaško partijo, za deseti plenum, za druga Tita.

Staro vodstvo je odpoklicano. Za novega predsednika je izabran Dražen Budiša. Sledi Hrvaška himna: Lijepa naša domovina...

I. Z. Čičak ni izvoljen. On ni kandidiral.

Govori rektor; predstavnik univerzitetnega komiteja; Zveze borcev; Centralnega komiteja; Matice Hrvatske; govorniki študentje. Opozicije ni. Vsi so enotni, vsi so demokratični.

Delegati in ostali študentje - slabo oblečeni, suhih obrazov, doma iz manj razvitih krajev - stalno prekinjajo govornike. Aplavzi. Imajo spektakel, pravi politični pektakel. Politika se dogaja neposredno pred njihovimi očmi. Ne čutijo, da so tudi sami zmanipulirani. Ne vedo, da se tukaj poraja nova birokracija, nova študentska oblast, novi paralitiki, novi gospodje-politiki. Ne, tukaj se uresničuje njihova politika. Zmaga novega vodstva je njihova zmaga. Vneti navijači, z napetimi obrazi, nasmejani, sproščeni, skandirajo: Ti-to par-ti-ja, Ti-to par-ti-ja... Tri-pa-lo, Tri-pa-lo... Su-pek, Su-pek... Bu-di-ša, Bu-di-ša.

V drugi dvorani zaseda poraženo vodstvo. „Zašto smo izašli?“ „Kako, da se borimo protiv manipulacije?“ Z demokratizacijo politike, z osveščanjem množic. Toda množica je zmeraj v drugi dvorani.

J. K.

ŠTUDENSKO GIBANJE V KOLUMBIJI

V mestu Cali (pokrajina Valle v Kolumbiji) se je 26. februarja sprožila splošna stavka, na kateri se je več kot tri tisoč študentov postavilo po robu oblasti rektorja Alfonsa Ocampo Londosa. Obsodili so ga zlorabe univerzitetnega sklada in nespremenjenega predloga študentov o imenovanju dekanov. V spopadu s policijo je zgubilo življenje petnajst študentov, čez sto jih je bilo ranjenih. Predsednik republike (Misael Pastrana Borrero) je proglasil izredno stanje, katerega posledica je bilo pet tisoč aretiranih, ki so bili zaprti v prostorih, ki so bili zgrajeni za šeste panameriške olimpijske igre. Prepovedana so bila ljudska zborovanja in obveščevalne agencije so pod popolnim nadzorom. Ustanovljeno je vojaško sodišče, ki naj bi obsodilo vse progresivne sektorje družbe, industrijske delavce študente in kmete, ki so tu podpirali študente in hkrati protestirali proti podražitvam in proti ekonomski politiki države, ki ni mogla reševati agrarnih in občinskih konfliktov. Trinajst od šestnajstih univerz v Kolumbiji stavka. Te stavke prinašajo na duceate ranjenih in aretiranih.

Celinska organizacija latinskoameriških študentov (OCLAE), pretresena ob teh dejstvih in ob smrti študentov, poziva vse študentske organizacije celega sveta k solidarizaciji s kolumbijskimi študenti, z njihovo stavko in z njihovimi zahtevami. OCLAE prosi za pomoč in militantsko podporo, ki jo nujno rabijo kolumbijski študentje. S tem zahtevajo ukinitve ukrepov, ki so bili uperjeni proti zahtevam delavcev, kmetov in drugih naprednih sektorjev (učitelji zahtevajo povišanje svojih petindvajsetdolarskih mesečnih plač) v kolumbijski družbi.

Izrazimo posmrtno spoštovanje ubitim študentom, da bi pokazali solidarnost z borbo študentskega gibanja v Kolumbiji.

Večna slava padlim študentom in talcem v Kolumbiji!

HASTA LA VICTORIA SIEMPRE!

Sekretariat OCLAE

(Granma, 8. III. 1971)

PRAVLJICA

MARUŠA KRESE ŠALAMUN

Rodila se je deklica. Deklica Ana. Nebo se je razjasnilo, sonce je posijalo, listje se je pričelo veseliti. Deklica Ana je molčala. Gledala je v svet in poslušala metulje. Ljubila je rumene in verjela samo njim.

Rodila se je deklica. Deklica Zeňa. Objeli so se oblaki, oglasil se je dež, veje so sklonile glavo. Deklica Zena je molčala. Gledala je v svet in prisluhnila hroščem. Ljubila je Sive in verjela samo njim.

Deklici sta se srečali. Deklica Ana in deklica Zena. Srečali so se metulji in hrošči. Rumeni metulji in sivi hrošči. Deklica Ana se je priklonila in deklica Zena je pomahala z roko. Metulji so šepetali deklici Ani, hrošči so brenčali deklici Zeni na uho.

Deklica Ana je pokleknila in začrtala krog v pesek. Deklica Zena je počepnila in narisala črto v pesek. Rumeni metulji so odkimavali in razočarani odleteli. Sivi hrošči so se razžalostili in odbrenčali. Deklica Ana je skrila krog z roko in deklica Zena je položila nogo na črto. Rumeni metulji so si poiskali sončnice in sivi hrošči so počivali na zeleni veji.

Deklica Ana se je nasmehnila. Deklica Zena se je namuznila in si pokrila usta z roko. Rumeni metulji so odleteli proti soncu in sivi hrošči so se pričeli pomikati proti severu.

Deklica Ana je vstala in stegnila roko proti Zeni. Pomagala ji je vstati in skupaj sta odšli proti jugu. Za njima je ostala sled v pesku.

Prišli sta do vodnjaka. Deklica Zena se je sklonila, zajela vodo in jo ponudila Ani. Izgubljen rumen metulj je zašepetal deklici Ani in razočaran odletel za prijatelji proti soncu. Deklica Zena je odtrgala osamljeno marjetico in jo dala Ani.

Visoko na nebu se je prikazal oblak. Deklica Ana si je zakrila oči in vrnila Zeni marjetico. Deklica Zena se je nasmehnila oblaku, prepodila osamljenega hrošča in položila cvetlico nazaj k vodnjaku.

Sredi peska sta zagledali rumeno stezo. Deklica Ana je stopila nanjo in poklicala sonce. Deklica Zena se je ustavila, pokleknila in pobožala stezo. Dvignila se je, zamizala in sledila deklici Ani.

Zasmejali sta se, zakrili z rokami in stekli. Na koncu steze ju je čakal sivi hrošč. Deklica Zena se je sklonila, deklica Ana je odkimala z glavo. Sonce je močneje posijalo in deklici Zeni je postalo prevročje. Pustila je hrošča. Deklica Ana je prikimala.

Pred njima se je odprlo modro svetlo je-

zero. Deklica Ana je poskočila od veselja in zaplavala. Deklica Zena je pokleknila ob obali, zamizala in se narahlo dotaknila vode. Deklica Ana se je smehljala in dihala. Globoko globoko. Deklica Zena je klečala in spraševala hrošče po dežju. Hroščev ni bilo, samo sonce je sijalo.

Deklici sta se počasi sprehajali med modrimi bilkami. Deklica Ana je pričela teči in okrog vsakega modrega stebela zarisala krog. Deklica Zena je pohitela za njo in pričela mahati z rokami. Kot ptica. Deklica Ana se je ozrla k njej in se zasmejala. Skupaj sta tekli okrog modrih travnatih bilk.

Nenadoma se je sonce umaknilo. Pričel je padati dež. Deklica Ana si je zakrila oči z dlanmi. Deklica Zena se je obrnila proti nebu in stegovala roke dežju nasproti. Lovila je zrak. Kaplje so ji drsele po licih. Več zraka več.

Prišla je noč. Deklica Ana je zazdehala in deklica Zena je sklonila glavo. Ozirali sta se naokrog po sivem pesku. Deklica Zena je stopila korak naprej in pobrala osamljen zelen list s tal. Položila ga je deklici Ani v dlan. Deklica Ana ga je dvignila proti temnemu nebu in ga odpihnila. Stekli sta za njim.

Pritekli sta do velike rumene lupine. Ustavili sta se in se začudeni zazrli v oči dečka odetega v zeleno listje, ki ju je vabil k sebi. Stopili sta proti njemu. Razprostrl je roki in se priklonil. Nasmehnil se je in se vsedel poleg ogromne košare z marelicami. Deklica Ana in deklica Zena sta pokleknili k njemu.

Deček v zelenem listju je igral piščal. Deklica Ana in deklica Zena sta jedli marelice. Deklica Ana je peške postavljala v krog in deklica Zena je iz njih delala črto. Pričelo je padati listje, in ju pokrivalo. Deklici sta postajali utrujeni. Deklica Ana je zaprla oči in deklica Zena se je stisnila k njej. Deček je igral na piščal.

Deklica Ana si je pomela oči in pogledala. Deklica Zena je stala ob njej in strmela v krog in črto iz mareličnih pešk. Pomahali sta si. Deklica Ana je pobožala Pečke v krogu in deklica Zena je pogladila črto. Deklica Ana je skočila na eno nogo in deklica Zena na drugo. Odskakljali sta, deklica Ana po eni in deklica Zena po drugi nogi. Kadar sta zagledali v zraku osamljen list, sta premenjali nogi.

Deklica Ana se je ustavila. Deklica Zena jo je začudeno pogledala. Deklica Ana ji je pokazala nizek rdeč oblak. Prijeli sta se za roki in odplavali k njemu. Rdeči oblak ju je objel in skupaj so poleteli proti soncu. Prikazali so se rumeni metulji in zaprli deklici Ani pot, sivi hrošči so šumeli okrog deklice Ane. Oblak je pospešil korak. Deklica Ana je po-

mahala rumenim metuljem in deklica Zena je pomahala sivim hroščem.

Deklici sta zagledali nov rdeč oblak. Na njem sta sedeli dve drugi deklici. Deklica s dolgimi lasmi je imela pred seboj majhen lončen boben in deklica s kratkimi lasmi je kadila iz majhne zlate pipe. Potem sta pipo in boben zamenjali. Deklica z dolgimi lasmi je kadila iz pipe, deklica s kratkimi lasmi je bobnala po malem lončenem bobnu.

Prileteli so do drugega rdečega oblaka. Na njem sta sedela dečka, bobnala in kadila pipico. Rdeč oblak, deklica Ana in deklica Zena so hodili od oblaka do oblaka. Povsod so sedeli dečki in deklice, bobnali in kadili iz zlatih pip. Nihče se ni zmenil za prišlece.

Pred njimi se je ustavil temen vijoličast oblak. Sivi mož z vijoličastega oblaka jima je ponudil zlato pipo in majhen boben. Deklici sta se spogledali. Sivi mož na vijoličastem oblaku je izginil. Deklica Ana je potegnila iz pipe in jo podala deklici Zeni. Pipo sta si podajali iz roke v roko in kadili. Deklica Zena je pričela bobnati, počasi, nato hitreje, potihoma in nato glasneje.

Deklico Ano je objel topel veter. Oblaki so postali beli. Dečki in deklice so postali beli. Vse je bilo belo. Dečki in deklice so bobnali, oblaki so bobnali, veter je bobnal, deklica Zena je bobnala. Vsi so bobnali, vse je bobnalo. Deklica Ana je vzela boben deklici Zeni.

Deklica Zena je sključila ramena. Obiskali so jo sivi hrošči in postajali zeleni. Brenčali so ji okrog glave in pričeli igrati dude. Deklica Zena je vila roke proti nebu in poslušala dude. Potem si je zatisnila ušesa, dude so igrale preglasno.

Deklici Ana in Zena sta si izmenjavali pipo in boben. Deklica Ana je videla vse belo, deklica Zena je poslušala dude. Prišel je mož z vijoličastim oblakom in jima vzela pipico in boben. Deklici sta postajali utrujeni.

Rdeči oblak se je premaknil. Objel je deklico Ano in deklico Zeno ter ju odpeljal. Vodil ju je od rdečega oblaka do rdečega oblaka, kjer so še vedno bobnali dečki in deklice ter kadili pipe. Deklica Ana in deklica Zena sta mižali in se krčevito oprjemali rdečega oblaka. Nenadoma ju je rdeči oblak spustil na rumeno stezo in zapustil.

Tekli sta po stezi in gledali proti nebu. Deklica Ana se je ozirala za rumenimi metulji in deklica Zena je prisluhnila sivim hroščem. Ustavili sta se. Deklica Ana se je priklonila in deklica Zena se je nasmehnila. Pomahali sta si in stekli vsaka na svojo stran. Deklica Ana z rumenimi metulji za soncem in deklica Zena za sivimi hrošči dežju na-proti.

NEAVTORIFLEKSIJA „KRITIKA“ ALI DOKAZ NJI GOVEGA POLITIČNEGA PRITISKA

Govorili bi radi nekoliko o okrogli mizi, ki je bila postavljena v skrbi za Pavlovičev film RDEČI KLASJI in jo je združeval naslov SAMOVOLJA UMETNIKA ALI DOKAZ DRUŽBENE ODPRTOSTI. Ta naslov našega prijeto dopolnjuje in je njegov metaforični negativ. Misli pa takole: dokler je družba odprta, je umetnik samovoljen. Ker je vsa terminologija okrogle mize ideološko publicistična in pomeni samovolja neobjektivnost, (to je mišljenje negativno ali subjektivno-samovoljno) neadekvatnost, nekompleksnost in nevezgajnost, to pomeni: dokler je družba odprta, je umetnik samovoljno neobjektiven subjektivist, pri njem ne najdemo ničesar ne poštenja ne vrednosti, skratka grotesknost in nevarnost za mladino. Opozarjamo, da vse termine prevzemamo od okrogle mize. Značilnost odprte družbe mora biti po tej logiki nevarnost in grotesknost umetnosti. Umetnost v takšni družbi je negativna.

Družbena zaprtost mora tedaj pomeniti vse kaj drugega: objektivnost umetnosti, vzgojnost, poštenost, kompleksnost. Družbena zaprtost seveda pomeni, da država pogleda umetnosti malo med noge. To je torej državna umetnost. Vse to primerno usodno poznamo iz socrealistične smrti umetnosti, ki nas je obiskala in očitno zapustila nekaj otrok.

Dokaz naše družbene odprtosti je naša slaba in negativna umetnost, kar se je pokazalo z Pavlovičevim filmom. Hočemo pokazati, zakaj so bratje okrogle mize skovali to parolo, ki pomeni samo špico njegovega političnega kritičnega pritiska, ki se po pomoti imenuje mišljenje. (Tako pa se opravičujemo Ivanu Potrču in Dimitriju Ruplu, ker ju pri tem ne upoštevamo. Morala bi biti daleč stran) Hočemo tudi pokazati, da je socrealistično pojmovanje umetnosti še zelo prisotno, da je zahteva po državnem in političnem urejanju in vodenju umetnosti implicirana v večini besed, ki so bile izrečene pod parolo SAMOVOLJA UMETNIKA ALI DOKAZ DRUŽBENE ODPRTOSTI, ki takšno miselnost že sama razkazuje. Hočemo pokazati, da je umetnost nepotrebna, dokler ni vzgojna.

1. FILM IN RESNIČNA RESNIČNOST

Kaj se RDEČEMU KLASJU zares očita? JOŽE SNOJ ima pomisleke: film bi moral biti globlji in širši v prikazovanju konfliktov, misli, da so bile stvari (resnična zgodovina) globlje in pomembnejše, kot pa jih je film prikazal.

NIKO ŠILIH (predsednik komisije za razvijanje revolucionarnih tradicij pri SZDL) pravi, da bi film moral zajeti dobo takšno, kot je resnično bila, se obrniti k vsem človeškim lastnostim, poštenim in nepoštenim, tako pa film ni pravičen odsev časa, tudi seksualne revolucije še ni bilo.

BOŽO KOVAČ: film bi bil boljši, če bi prikazal celoto, ne pa izsek iz tiste dobe, tiste, ki so bili za metode surove prisile, in tiste, ki so bili proti njim.

MISA GRČAR pravi, da je Pavlovič podal sicer subjektivno, toda osebno pošteno observacijo časa.

SLAVKO PREGEL govori v glavnem o tem, kako je šel v kino in kako iz njega in kako je kupil karte, vendar pravi vmes tudi: film daje pač subjektivni pogled na dogajanje.

BORIS KUĦAR čuti preveliko posploševanje nekaterih dogodkov, vendar mu film prikaže tudi vso težo takratne dobe.

Kaj pomeni v strukturi tega mišljenja in te terminologije subjektivna vizija časa, nepopolen izsek dobe, ali pa pomanjkljivost, ki jo vidi Jože Snoj v tem, da film ni prikazal, kaj se je s slovenskim človekom dogajalo pred filmom in po filmu?

Od filma se zahteva, da prikaže celotno resnico celotnega časa, ta resnica mora biti objektivna, zaobsegati mora vse dogajanje, vse človeške lastnosti, globoko in široko zasnovane, kot je resničnost in objektivnost sama. Film mora biti pravzaprav resnična zgodovina, totaliteta vseh struktur, mora biti zaobjete celotnega sveta. Takoj je seveda jasno, da to film ne more biti in da je lahko to samo zgodovina in resnica sveta sama. Zato vidimo v tej komparaciji filma in resnične zgodovine, objektivnosti, samo taktično politološko potezo. Objektivnost je manipulativen termin, zelo uporaben v administrativnem pritisku in je redno na programu policijsko-političnih opozoril, ki pridejo po razkrizju „nepopularnih“ metod „prisile“, ki spadajo med „manjše nepravilnosti“ (objektivno gledano). Opozarjanje na neobjektivnost umetnine zato vedno sodi v program političnega nadzorstva umetnosti, saj ne moremo misliti, da bi si udeleženci okrogle mize nikoli ne zastavljali vprašanja o subjektu in

objektu pa o umetnosti, o stvareh ki so se jih učili tudi v šoli. Poznamo samo enega objektivnega umetnika in ta je bil Bog, dokler ni umrl. Zato mislimo, da je manipulativnemu razponu subjektivno-objektivno tako malo do umetnosti, kot je žabi do oreha. Politično usmerjanje umetnosti od subjektivnosti k objektivnosti pa seveda v interesu družbe.

V dneih, ko me še ni tlačila mora razen ideoloških posilstev in sem bil zato še majhen in rudečih lic, sem v Pionirju bral Piko Nogavičko. Tam je pisalo, da je Pika naložila konja na hrbet in se sprehodila z njim. Tisti trenutek sem vrgel Pionirja po tleh in rekel: To ni res. Otrok ne more nositi konja. Pionirja nisem več bral. Zato mislim, da sem ravnal v interesu družbe, ki zahteva od umetnosti objektivnost. Travma moje mladosti.

Ne moremo si kaj, da ne bi bratovščine okrogle mize malo pedagoško pobrodili: vzemite v roke kakšno knjigo, na primer Moderna umetnost kao ontološki problem (Dr. Ivan Foht) in na str. 13: vam preberemo: Umjetnička istina je istina na praksi, a ne na teoriji. Stoga se ona ne more izpričati ni opisati. Ona mora da bude. In še več vam pove: Umjetnik ne objašnjava objektivni svijet nego svijet koji je napravio, romanopisac ne objašnjava svojim junakom nekakvog već otprije postojećeg junaka, nego upravo svog. To nipošto ne znači da mi ništa ne doznajemo i o objektivnom svijetu. Ali, to dokučujemo neposredno, u samom stvorenom liku i u situacijama, jer i oni su postali realnost. Nikada se umjetnička istina ne daje posredno, tako da bi umjetnički lik bio odraz nekog van umjetnosti egzistentnog čovjeka, odnosno poslužio kao zbirka za njega... Tako o egzistenciji vanumjetničkih stvari moguće je pomoću umjetnosti spoznati nešto samo pures analogije.

Zdaj pa vas vprašamo: kdo je tisti, ki se bo postavil na podstavek objektivnosti in odločal o zgodovini, o adekvatnosti, o resničnosti časa in umetnosti in pri tem nikoli ne bo mislil o umetnosti sami? To je očitno naša okrogla miza. Zahteva po širšem družbenem prikazu dogodkov in ekscesov stalinističnega obdobja moli svoj jezik v znano mišljenje, o zgodovinski nujnosti in logičnosti razvoja, v nekakšno vserezumevajočo in vsepjasnijučo pamet, ki brli v rajski harmoniji dobrega in zla.

Ta harmonična pamet se navsezadnje vedno najbolj obnese: na svetu mnogo nepravilnosti in ekscesov, pa vendar, ali nista dobrota in napredek tisto končno, kar je naša podstat in bo naša prihodnost? To pomeni: zakaj Pavlovičev Južek ni zmagal, ko je obdobje stalinizma vendarle že za nami in je bilo itak vzrok le „manjšim nepravilnostim“? Vsi očitki filmu pripeljejo do te točke: zmagati bi morale naprednejše sile, katerih predstavnik je junak. Ker je tega Pavlovič zaprl v klet med kulake, je ravnal groteskno in samovoljno, odprtost naše družbe pa pri tem nosi težko krivdo. Prepoznali smo markacije na tej poti „kritične misli“ in zlahka spoznamo njeno smer.

2. FILM IN LITERATURA IN SNOJ IN ODREŠITEV POLITIČNE NAPAKE

Jože Snoj pa je posebej zaskrbljen, ker je Pavlovič pravzaprav Srb in ne pozna zemljice slovenske in njene literature tako globoko, kot poganjki domačih tal. V tem pa je tudi rešitev: slovenski človek ve, da je bila naša usoda mnogo bolj zapletena, kot kaže film. Režiser ni Slovenec, zato je milje filma skonstruiral in lahko si umijemo roke nad njim. Potrč je boljši. Na tega Snoja opozarjamo Slovence. V boju zoper „novolevičarske mladence“ bomo o njem še slišali, čeprav njegova usoda ni notranje popolnoma motivirana.

3. Zdaj pa si postavimo TOP LESTVICO ideološkega pritiska na film, ki je nastala v skrbi za mladino. Misli prvih dveh kandidatov je mogoče uglazbiti in peti, uporabne so tudi za zborna recitacija.

1. mesto: JOŽE SNOJ – (zaradi izvirne misli, ki nas je oprala srbskega madeža. Slovenci smo čisti.)

2. mesta: NIKO ŠILIH – (zaradi opozoril na zgodovinske zasnove seksualne revolucije)

3. in 4. mesto delita: Božo Kovač in Boris Kuhar – (zaradi objektivnega pritrjevanja prvim dvem)

5. mesto: Miša Grčar – (ker je tako malo govorila)

6. mesto: Slavko Pregel – (ker je šel noter v kino in ven iz kina)

7. mesto: Vsi tisti, ki bi morali priti pa jih ni bilo.

ALEKSANDER ZORN

SAMO SIMČIČ: GLEDALIŠČE K SVOJEMU BISTVU

Izraz predstava uporabljam samo zaradi okvira gledališča, ki v naši civilizaciji predstavlja družbeno vkalkuliran in institucionalni medij in v katerem skušam prestopiti okvire. Sicer pa razumem to predstavo, ki jo imam v mislih, tako, da presega gledališče ali sploh umetnost. Za izhodišče obrazložitve lahko vzamem komunikacijo. So razlogi komunikacije, ki so v naši zavesti in ustrezajo socialnim ciljem ali ciljem, ki si jih človek zavestno zastavlja ali jim zaradi tega ali onega sledi. Pri tem mislim tudi na najbolj banalne cilje, ker so (prikrilo ali neprikrilo) vključeni v socialni program, namreč tudi ekonomski, turistični, kulturni, znanstveni itd., ki so vsi socialne institucije. Tu je komuniciranje bolj ali manj determinirano, tudi avtomatizirano, in je v moči človeka, da razume njegove motive. Tako je gledališče (oder, prostor za igro) medij komunikacije in sicer komunikacije v okviru socialnih ciljev. Sredstvo komunikacije je tu igra in igra se življenje, ki ga živimo bolj ali manj zavestno, ki je v zavesti družbe, to je življenje našega socialnega programa, ki obsega bodisi krajše obdobje bodisi obširnejši in svetovni socialni program zadnjih dvesto let ali celo program civilizacije na Zemlji, v katerem koeksistirajo ali so v konfliktu vsi socialni programi. Vanje je namreč postavljeno naše življenje in tako pritisnjeni mednje se lovimo in mečemo za nekatere določenim osebnim ali splošnim namenom vsega. Vendar pa vsi ti cilji, zlasti cilj civilizacije, niso več nikomur docela jasni, najmanj pa večini ljudi; pa ne samo nejasni, marveč tudi obskurni, mistični in prehajajo zmožnosti človeka in njegovo zavest. Zdi se, da se nahajamo pred absolutno temo in v križišču sil, ki nas obvladajo in ki niso v naši moči. Razkrije se, da je komunikacija samo navidežno motivirana s socialnimi cilji ali z razlogi, ki jih pozna zavest, marveč so globlji, skrivnostni. Ne samo komunikacija, celo naše življenje! Tu zdaj ne moremo več igrati življenja, saj kar poznamo kot življenje, je samo iluzija, videz in naša slepota, naše neznanje. Kako pa naj igramo življenje, za katerega slutimo, da prehaja našo zavest in naše moči, čeprav ga v globini pod pozavestjo tudi v resnici živimo? Kako predstaviti predstavo, ki si je ni mogoče predstaviti? Kako uprizoriti nekaj, kar je preko spoznanj? V svetovni civilizaciji je območje, ki posega v globljo, transcendentalno namensko sveta, religija. Zavedati se moramo, da je vsakdo zasidran v religioznih plasteh, četudi je ateist. Tu pa, kot že rečeno, ni mogoče igrati, ker ni predstave v zavesti, ki bi jo bilo mogoče realizirati kot gledališko predstavo. Sredstvo komunikacije ne more biti igra, ker je sama komunikacija predvsem nejasna, neopredeljena, mogoče nedostopna in se stalno dogaja izven zavesti. Gledališče nadomestim s templjem (svetiščem, cerkvijo), igro z religioznim obredom, ki ne more biti oddvojen od življenja večnikov, marveč je to njihovo življenje v celoti. Vse je orientirano v transcendentalni svet, ki ga zaznavamo s preseganjem socialnega življenja in z očiščanjem služenja vsakdanjosti, to je socialnim ciljem. Tu se mogoče odpira klic blaženosti, zasidran v vsakem človeku, ter neintencionalnosti, neaktivnosti, neoznačljivosti bivanja vsega.

SAMO SIMČIČ

POLOŽAJ NAŠE LIKOVNE KRITIKE

V razgovorih, ki sva jih s kolegom vodila v zadnjem času s štiridesetimi najvidnejšimi slovenskimi likovnimi umetniki se je jasno začrtala sledeča misel o naši (slovenski) trenutni likovni situaciji: dosežki naše likovne produkcije so danes dosti pomembnejši, kot pa teoretično in kritično pisanje, ki jih spremlja. Nič tudi ne kaže, da bi se tak položaj v bližnji prihodnosti kaj izboljšal. Krivda leži na kadru, ki trenutno zavzema vse pozicije kritičnega in teoretičnega pisanja pri nas. Ti ljudje so namreč preobremenjeni s kopičenjem funkcij, z osebnimi naspotji in s pisanjem po utrjenem kalupu. V zgornje trditve niso zajeta teoretična izvajanja Tomaža Brejca in pisanje Braca Rotarja ob pojavih „nove senzibilnosti“. O tem problemu bomo še pisali. Tokrat ga skušam osvetliti iz aspekta selekcije, ki ostaja eden izmed najbistvenjših aspektov teoretičnega pristopa k umetnosti od njene zgodovine pa do konceptualne umetnosti, katere akterji sicer zanikajo potrebo po teoretiziranju o umetnosti.

Ce skušamo spoznati resnično naravo pojava, katerega estetsko prvino odkrivamo in o kateri mislimo „soditi“, je treba najprej izvesti reformo teoretičnega jezika, ki je pri nas zakoreninjen. kadar govorimo o „tradicionalni likovni umetnosti“. Če namreč poenostavimo stanje in zapišemo, da naša likovna produkcija po formalni plati živo kontaktira z na Zahodu uveljavljenimi percepcijskimi modeli, ugotovimo, da ti doživljajo pri lagoditve in spremembe ob sočenju z ustaljenim likovnim jezikom pri nas. Variacije možnosti v okviru tradicionalnega modela naše likovne umetnosti so tista smer, katere komunikativna vrednost pada. Odnos čustvo : ratio, med katerega je predvsem razpet naš vizualni svet, zasnovan na izkušnjah, doživlja pomembne preobrazbe. Napredni in kot taki edini vredni obravnave, postajajo namreč tisti likovni tokovi, ki ustvarjajo nov koncept. Ob nastajanju tega pa pogrešamo teoretični prodor v bistvo modalnosti izvedbe. Kajti šele objektivna analiza danih alternativ, ki se pojavljajo, ustvarja tisto raven, kjer šele, ko je ta akt izvršen, pristane na subjektivno selekcijo. Za tako delovanje pa je vsakomur potrebna široka dokumentacija o umetniškem dogajanju pri nas in po svetu (razstave, poročila o razstavah, publikacije, prevodi itd.). Široka, vsem dostopna ilustracija bi omogočila predvsem strokovno konfrontacijo mnenj, česar pri nas trenutno sploh ne poznamo.

Takšna nova strukturalna specifikacija pisanja o umetnosti bi omogočila tudi novo obravnavanje „ideološkega ambienta likovne formulacije“. Uporabil sem termin, ki ga je postavil pri nas Braco Rotar za „interpretacije, kritiko, teorijo, zgodovino umetnosti, skratka za vse oblike tematiziranja percepcije“.

JURE MIKUŽ

METAMORFOZE DOLENČEVEGA MA- TEVŽA

Po podatkih iz Vsi imamo za seboj cmerave zgodbe – Fenomen mesteca Peyton: napisal M. Dolenc, objavila pa M. revija 23. marec 1971)

Pa sedim, pa pijem Kratošijo, pa hočem doživljati oštarijski dren in šunder, pa me „razkriti bedni občudovalci mesteca Peyton“ ogoljufajo za nedeljske gostilniške užitke (pijem ga lahko sam doma, a ne?).

Pa skačem po kuhinjski, pa si kuham večerjico, pa hočem gledati ta grdi Peyton, pa se mi papica prismodi. Kam sedaj? Ker sem lačen, moram na pot v katero od mnogih polmeščanskih mest, pa poiskati katero od polmeščanskih oštarij (žal je nedelja, pa je vse, kar mi je všeč: bistro Slon, Klub književnikov, Maček, Vitez zaprto. Škoda! Lahko še od lakote umrem).

Pa grem spat, pa se mi sanja, da sem „pripleljen k televizorju“ in se gledam nagega na ekranu, kajti ti grdi premeteni Amerikanci so z mene potegnili vseh šest kovtrov, v katere mi je doslej uspelo zavijato svojo prezaplenu notranjost. Tak stojim pred vami, kdor je brez greha, naj prvi vrže kamen.

Rodil sem se kot Elison. Že zelo zgodaj sem moral spati na golih tleh, ker sem imel otroško posteljico polno knjig. Od tedaj jih na vse pretege sovražim. Prav zato sem spoznal, da je bolje biti Rod Herington, pa sem s pomočjo doktorja Rosinija pridobil neke anatomske malenkosti. Knjige sem zamenjal za avto, s katerim prevažam sebe in svoje malo okrog, pa še najdem čas, da malce novinarim pri štarem Labodu, ki urejuje svojo memoarsko-satirično MISMOMI revijo. Tak sem sedaj. Včasih se za hip spremenim v svojega nenormalnega brata Normana, vpijem o lažeh okrog nas, o umazaniji, o slaboumnosti. Priznati pa moram, da mi nenormalni Norman prav nič ne ustreza, mnogokrat se zgodi, da pozabim, kaj sem v tistem trenutku, pa pomešam Rodovo nagnjenost k uživanju vseh sladkosti tega grdega malomestnega življenja z Normanovim zagriženim parolarstvom. V takih trenutkih me skoraj vedno poprime želja, da bi ta MISMOMI revijo napisal kak prodoren komentar, ob katerem bi vse nekam pometalo.

In življenje teče dalje. Upam, da bo svetu še innogo ničvrednih stvari, ki jih je na prvi pogled lahko prepoznati (da ne bo kake neljube pomote) in ob katerih bom lahko na dolgo in široko pripovedoval o cmeravih in slaboumnih zgodbah, za katere sem trdno prepričan, da so življenje. Ne samo moje – tudi vaše.

Lep pozdrav

Dolenčev Matevž

(Iz že omenjenega zapisa za bralce Tribune brez pretiravanj prevedel Marko Slodnjak.)

ZASNOVE-5

„KLASIČNA“ ORIENTACIJA IO ŠŠ LVZ KAJ JE TO?

Na razpis tov. Darka Štrajna iz prejšnje številke Tribune se ne oglašam samo zato, ker se je v članku skliceval na moje domnevne izjave, ampak predvsem zato, ker se je avtor s svojim prispevkom dotaknil problema, ki smo mu na sestankih Izvršnega odbora posvetili precej časa.

Takoj na začetku moramo ugotoviti, da je problematika tov. Štrajna res samo „približno prezentna“ in to je tudi vzrok večini avtorjevih očitkov Izvršnemu odboru.

1. Organizacijska oblika, v kateri se povezuje ljubljanski študentje:

Skupnost študentov je dejanska skupnost študentov, ki študirajo na LVZ, zamišljena je kot najširši organizacijski okvir študentske dejavnosti. Glavno odliko ŠŠ predstavlja demokratičnost, ki se manifestira v tem, da je omogočeno (ne pa „izsiljeno“) delovanje vsem skupinam in posameznikom (seveda v skladu s pozitivno zakonodajo). Tako „Manifest“ poudarja: svoboda različnosti kot pot za dosego enotnosti je edina demokratična. Hkrati pa predstavlja ŠŠ tudi možnost vključitve študentov v samoupravljanje fakultete in Univerze.

Iz povedanega sledi, da je odveč bojazen, da bi skušal Izvršni odbor študenta prilagoditi organizaciji, ker je študent po svojem statusu že „prilagojen“.

Seveda se vsi „člani“ ne vključujejo aktivno v delo ŠŠ (in jo tako tudi ne soustvarjajo). Tako smo pri pojmu „angažirani študentov“, ki po našem mnenju ni samo teoretična konstrukcija, ampak zajema tiste študente, ki se tvorno zanimajo za študij in dogajanje v družbi. Pri tem imam v mislih „konkretne ljudi, od katerih je vsak kompleksen splet individualnih značilnosti“, ki so objektivno (prostorsko, statusno, časovno itd.) združeni v ŠŠ. Temu, da niso vsi študentje aktivni, je pa vzrok predvsem sestava študentske populacije (socialna diferenciacija), nato v položaju študenta na univerzi, ki nikakor ni „osvojajajoč“, ampak v bistvu subordiniran, in v splošno družbenem pojavu komformizma (še posebej v Sloveniji). Poleg tega je delo v študentski organizaciji za študenta drugotnega in vzporednega pomena in temu bo ostalo tako, dokler ne bo ŠŠ postala objektivno nujen (ne samo vzporeden) faktor študijskega procesa in sploh življenja na fakulteti in Univerzi.

Dejansko pa je danes ŠŠ na eni strani interesno združenje (angažiranih) študentov in na drugi strani shema samoupravljanja (souvpravljanja) na fakultetah in na Univerzi. Tako se je ŠŠ pokazala kot dober organizacijski okvir za spontane originalne akcije študentov. Prav tako pa se je IO ŠŠ uspešno vključil v samoupravni sistem naše družbe. Vendar pa so se pri delu IO ŠŠ pokazale približno enake težave (čeprav v manjši meri) kot na splošno pri družbeno-političnih organizacijah. Se vedno pač drži tista ugotovitev v „Manifestu“: zamisel (Skupnost študentov) nekoliko prehitve stvarnost, vendar je tako prav!

Vse to se je pokazalo tudi pri delu sedanjega Izvršnega odbora. Predvsem je problem, kako načrtovati aktivnost in usmerjenost IO. Pravilnost in primernost odločitev IO je predvsem odvisna od količine in kvalitete informacij, na podlagi katerih IO sprejema odločitve. Uspešen sistem informi-

ranja pa zagotavlja samo delna organizacijska povezanost študentov in njihovih skupin. Morda res obstajajo nekateri nesporni interesi študentov, ki jih lahko ugotovimo, vendar je tudi v teh primerih potreben mehanizem feed backa, ki pokaže uspešnost in primernost odločitev (akcij), kar pa zopet lahko zagotovi samo tesna organizacijska povezanost v ŠŠ.

Ker niso uresničeni ti pogoji, ki bi zagotovili pravilno usmerjenost IO, je ta resnično v težkem položaju. Tako smo si že postavljali vprašanje „samonegacije“, vendar je bilo večinsko mnenje (v IO), da bi to dejanje pomenilo vnaprejšnje pristajanje na domnevno porazno dejansko stanje.

2. Čeprav verjamem, da tov. Štrajn ni nameraval biti zlonameren, se moram vseeno kritično ustaviti pri nekaterih njegovih mislih. Na splošno moram povedati, da sem bil pristno presenečen nad nekaterimi „svojimi“ izjavami v Štrajnovi interpretaciji. Tu mislim predvsem na tisto o „klasičnem“ principu organiziranja, o angažiranih študentih itd.

Tov. Štrajn (kot tudi nekateri drugi) izpričuje svoje navdušenje nad nekaterimi tujimi „razvitejšimi“ študentskimi gibanji, ki menda prinašajo v družbo dinamiko in odpirajo možnosti „permanentne revolucije“. Najprej bi opozoril na družbene pogoje – ki so (bistveno) drugačni kot pri nas – v katerih živijo „razvitejša“ študentska gibanja. Kar se tiče množičnosti teh gibanj, bi jo ilustriral samo z enim podatkom: zadnji študentski množični izbruhi v Zapadni Nemčiji so angažirali 1 do 2% vseh študentov! To bi v naših razmerah pomenilo 100 do 200 študentov, število pri nas stalno aktivnih. Tisto o možnostih za permanentno revolucijo (v ZDA? v Poljski?) sploh ne bi komentiral. Kakšno dinamiko prinašajo ta gibanja v družbo, pa vsi vemo!

Glede odnosa oblike do vsebine moram priznati, da sva s tov. Štrajnom enakih misli! Kdo je le tisto rekel: „najprej oblika, potem vsebina“? Ali naj to pomeni, da je potrebno vsa aktivnost (vsebinsko) pregnati iz fakultet in potem na čisto „montirati“ obliko? Če smo govorili o organizaciji (obliki), smo imeli v mislih obliko, ki naj omogoči že obstoječi vsebinski učinkovit nastop in pospeši razvoj nove vsebine. Stihija in anarhičnost prav gotovo ne pomenita tisto „vsebinsko“ iz katere naj bi izhajala organizacija ŠŠ – ali pa ima tov. Štrajn ravno to v mislih? Izvršni odbor ne „vnaša“ in ne „vsiljuje“, temveč poskuša povezovali, koordinirati, promovirati in informirati fakultetne organizacije (kot tudi SPK, specializirane organizacije, neformalne skupine).

Odnos med teorijo in prakso je eden temeljnih problemov socialistične realnosti. Izvršni odbor je pri svojem delu naletel na mejo, ki mu jo postavlja stopnja uresničljivosti teoretične zamisli skupnosti študentov. Tako imamo člani IO priložnost svoj odnos do tega vprašanja pokazati pri konkretnem delu. Podobno priložnost je imel tov. Štrajn na Filozofski fakulteti, ki nima študentske organizacije, „čeprav je ena najbolj angažiranih fakultet“.

Praktični recepti res „ležijo“ v konkretnem delu, ki se ne čuti kot nekaj povsem drugega od teorije, zato tudi verjamem, da teh receptov ne more dajati Darko Štrajn.

LENART ŠETINC

ZVEZA MLADINE NJEN PRAVI OBRAZ (IV)

PORODNI KRČI DIJASKE SAMOUPRAVE

Vsako leto znova predlagamo različna mnenja o reformi našega šolstva, vedno znova nam predstavljajo predstavniki odgovornih institucij z obljubami. Vendar se zmerom ugotavljamo, da z našim šolstvom nismo zadovoljni in da manjši popravki učnih programov, malo večje plače profesorjem in nekaj novih šolskih stavb ne morejo predstavljati modernizacije šolskega sistema.

Splošno znana so kritična spoznanja o našem srednjem šolstvu: odnosi med profesorji in učenci so neustrezni in nedemokratični, samoupravljanje je nerazvito in omejeno s položajem šole, učni načrti so zastareli, kadrovska sestava profesorjev bi lahko bila boljša, zanemarljiva se pedagoško-raziskovalno delo, osip je izredno visok, šola sama je zaprta, nedosegljiva za sodobna dogajanja in še in še. Trditve, da bi se še Franc Jožef take šole sramoval, ni neumestna. Posebej se v času znanstveno-tehnične revolucije, ko znanje, usposobljenost in ustvarjalnost vse bolj postajajo dejavniki napredka.

Dijaki v tako šolo niso zadovoljni zato, ker se v njej nauče manj, kot bi se lahko naučili. Zato, ker je pocenotena, ker so prisiljeni zapisovati predavanja ob pomanjkanju dobrih učbenikov, ali pa ker učbenikov sploh ni. Menim pa, da je bilo dovolj tribun o pouku, dovolj posvetovanj in dovolj razprav.

Čeprav nastajajo konflikti najpogosteje med dijaki in profesorji, nas prav to utegne zavesti na napačne sklepe. V priložniku za mladinsko aktivnost „Prizma“, ki ga izdaja Republiška konferenca ZMS, piše Jože Volfand, da so osnovni vzroki o ljudih, torej učiteljih in učencih. In z malo več dobre volje, pridnosti, prizadevnosti in politično akcijo, ki bo seveda stekla na osnovi stališč RK ZMS, naj bi se vsi problemi rešili. Pozablja pa pri tem na dejstvo, da so profesorji še bolj kot dijaki onemogočeni v obstoječem šolskem sistemu. Profesor predava tudi po dvesto ali tristo dijakom isto snov, jih mora še spraševati in oceniti, odgovarja za izvedbo učnega programa. In v takih razmerah je težko delati, se strokovno izpopolnjevati, biti aktiven samoupravljalac in še mentor krožka. In tudi če bi profesor hotel predavati boljše, delati drugače – tega ne more, saj tega ne bi mogel niti izpeljati. V nemogočih razmerah našega šolstva je zato propadla zamisel o kabinetnem pouku že v kalu, kajti profesor še vedno predava, narekuje, dijak pa mora biti tih, miren, ter sprejemati učnost predvsem po prisili, mnogo manj pa zaradi lastnega zanimanja. Dijaska samouprava je bila vpeljana z zakonom že leta 1955. In vseh 16 let, kar obstaja, se ukvarja z banalnimi problemi javnega ocenjevanja (kar kaže na mentaliteto določene števila profesorjev), kaznovanja, sodelovanja dijakov na redovalnih konferencah. Ostaja pri dnevnih problematiki, ker se drugih stvari tudi ne more lotiti. Bila naj bi tudi možnost za reševanje konfliktnih situacij med dijaki in profesorji, pa tudi tu večkrat odpove, saj so dijaki pre malo seznanjeni s svojimi pravicami ali pa jo imajo za tuje. Slednje se kaže predvsem pri volitvah razrednih predsednikov. Nazadnje pa so vsa stališča jasna in dijaški samoupravi v praksi priganost le še to, da se sklicani razredni predsedniki začnejo ukvarjati z dejavnostjo krožkov ali šolskega glasila. Sprašujemo pa se, ali naj bodo te izvensolske dejavnosti tiste, ki seznanjajo dijake s sodobnimi dogajanja doma in v svetu. In ali naj je edino Zveza mladine tista, ki ji je prepuščena skrb za dijaško samoupravo. Ker pa delu profesorjev utegne ustrezati dijaška samouprava na papirju in nikjer drugje, se znajdemo v začaranem krogu, iz katerega ni izhoda.

Zveza mladine kot družbeno politična organizacija dijakov spodbuja razvoj dijaške samouprave. Zveza mladine je sprejela celjska stališča, v Ljubljani sami sta bili že dve konferenci na to temo, po aktivih še več. RK ZMS tiska Prizmo in objavlja nove in nove materiale, ki podajo precej dobro analizo stanja, ko povejo, da bo „akcija ZM samo teoretiziranje, samo vzbujanje vnaprej na propad obsojenih iluzij, če bodo učenci imeli možnost probleme samo ugotavljati, malokrat povedati in sploh ne spreminjati.“ (Prizma 7, str. 17). Zaključkov pa v vodstvu ZM niso znali potegniti, celo iz takih ugotovitev ne. Namesto tega ponujajo mladini recepte, ki pa imajo skupni imenovalec: vključiti se v obstoječi šolski sistem in dijaško samoupravo, jo razvijati v danih okvirih. Pozablja pa, da ti dani okviri prav to onemogočajo. Nove in boljše šole ne bomo dobili, če bomo izvolili še več komisij, delovnih skupin dijakov, če bomo imeli še več denarja za šolstvo in če bo na tej osnovi izpeljana temeljita reforma šolstva. Tu in nikjer drugje je rešitev začaranega kroga, v katerem se z drugimi vred vrta tudi Zveza mladine. Zato pa je od pogovorov in dogovorov treba preiti tudi k zahtevam, ostrim in brez kompromisov. Nekateri mladinski funkcionarji se tega bojijo, drugi spet verjamejo v svoja stališča, pa čeprav jih je življenje že zdavnaj zanikalo.

MLADEN ŠVARC

BRAVO, SKUPŠČINA!

Tristo študentov agronomije in živilske tehnologije je priredilo izredno skupščino.

Težave s prostori, zastarele metode pouka, nemogoči profesorji, itd. Nabito polna predavalnica. Študentje so ogorčeni, ostro napadajo. Nekateri profesorji so z njimi. Večina pa se brani, kontrira. Naelektreno vzdušje se pomirja. Dva – trije impulzi so dovolj, profesorja dobesedno odvedejo z odra. Zahteve so ostre, očitki konkretni. Profesorji ostanejo brez argumentov. Organizirane so komisije in odbori, ki se bodo takoj lotili dela.

Takšne skupščine bi radi, takšno vzdušje hočemo. Tudi študentje smo lahko moč. Dol s predsodki in strahom pred avtoriteto!

P. S. Neka študentka je očitala profesorjem, da je pouk na osnovnošolski ravni. Profesorji so bučno protestirali.

In čez dva dni: Profesor strojništva (študentje zahtevajo ukinitev tega predmeta) je preprosto kaznoval študente tako, da jih je za eno uro zaprl – po predavanju – tako, da niso mogli k drugim predavanjem. Za poduk.

J. Z.

STALIŠČA ŠTUDENTOV O PROBLEMIH ŠTUDIJA

Združenje študentov agronomije in živilske tehnologije je na podlagi rezultatov ankete, katere cilj je bil ugotoviti problematiko študija na obeh oddelkih, prišlo do naslednjih zaključkov in stališč: Študentje večkrat opažam malomaren odnos nekaterih pedagoških delavcev do pouka. To se kaže predvsem v tem,

– da predavatelj na predavanjih čita iz skript, da vaje kot tudi terenske vaje niso dobro pripravljene,

– često se dogaja, da so predavanja in vaje hkrati, pri čemer vaje ne dosežejo svojega namena.

Če je to posledica preobremenjenosti fakultetnih učiteljev v raziskovalnem in drugem delu ter zaradi izvenfakultetnih obveznosti, bi bilo treba take nepedagoške obveznosti zmanjšati.

Za izboljšanje vaj predlagamo:

– izboljšanje organizacije vaj,
– boljše pripravljane asistentov za vaje,
– navodila za vaje naj bodo pripravljena v obliki skript ali kako drugače,
– navodila za vaje naj se podajajo na koncu predhodnih vaj,

– boljše opremljenost nekaterih laboratorijev.

Podobna problematika se pojavlja v zvezi s terenskimi vajami, kjer je posebno očitna slaba organiziranost. Tako se je često dogodilo, zlasti na živilskotehnoškem oddelku, da podjetja o obisku skupine študentov sploh niso bila obveščena – ali samo površno – kaj šele, da bi jih seznanili s tem, kdo so ti študentje in kaj bi bilo zanje najbolj zanimivo.

Prav tako tudi ugotavljamo, da je kvalitetnih terenskih vaj premalo in da so dnevnice, ki jih dobivamo za čas terenskih vaj, prenizke.

Zato naj bi se terenske vaje izboljšale tako po organizacijski kot tudi po vsebinski plati. Program terenskih vaj naj bi bil tako sestavljen oz. prilagojen, da bi vsak študent spoznal važnejša podjetja v področja svoje stroke po vsej Sloveniji ter se dobro seznanil s problemi in značilnostmi pro-

izvodnje. Predlagamo tudi, da bi slušatelji vseh smeri (še zlasti pride to v poštev na agronomskem oddelku) opravljali nekatere terenske vaje skupaj – treba bi bilo združiti le tiste, ki se bi smiselno dopolnjevale.

V letu 1969/70 smo opazili, da so bile nekatere terenske vaje opravljene v manjšem obsegu, kot predvideva študijski načrt. Podobne primere bi lahko ugotovili tudi za tekoče študijsko leto. Zato predlagamo, da bi naj oddelk ugotavljal, če so bile vse ure pouka opravljene v takem obsegu, kot predvideva učni načrt.

V študijskem načrtu naj bi bil poudarek na tistih predmetih, ki so bistveni za stroko. Ker obstajajo nekateri predmeti, za nekatere mislimo, da niso pomembni za oblikovanje strokovnjaka, predlagamo, da se ukineta naslednja dva predmeta na obeh oddelkih:

1. Gradbeništvo

2. Osnove strojništva in elektrotehnike

Na agronomskem oddelku naj bi se namesto njih uvedla predavanja iz fizike.

Na živilski tehnologiji pa naj bi nekateri temeljni predmeti bolj poudarjeni.

V učni načrt naj se bi uvedli nekateri predmeti, ki so sedaj samo izbirni in so zelo pomembni za oblikovanje profila strokovnjaka.

Na agronomskem oddelku predlagamo: Projektiranje nasadov.

Urniki naj bi bil v bodoče sestavljen tako, da bi lahko vsi študentje normalno obiskovali predavanja in vaje.

Ugotavljamo, da sedanji urnik ni zadosti usklajen ni ti za redne niti za stopenjske študente. Dejstvo, da se nekaterim študentom pokriva troje predavanj ali vaj, je za to trditev dovolj zgovoren dokaz. Primer: Živilci I. letnika imajo ob četrtkih takle urnik: od 7. do 8. ure telovadba (na Kodeljevem), od 8. do 10. ure fizikalna kemija (pod Rožnikom), od 10. do 12. ure vaje iz fizikalne kemije (Snežniška).

V fakultetni knjižnici bi moralo biti študentom na razpolago nekaj izvodov vseh skript in učbenikov, ki jih zahtevajo predavatelji kot obvezno literaturo za izpite. Če tega ne more zagotoviti fakulteta, bomo prosili republiško izobraževalno skupnost za nekaj tisoč dinarjev namenskih sredstev. Večina literature, ki je v knjižnici študentom na razpolago, je zastarela, kar pa je novejša literature, je razporejena po profesorskih kabinetih in študentom praktično ni dostopna.

Strokovne revije in časopisi naj bi bili na razpolago vsem študentom. Zato bi bilo potrebno temu primerno urediti prostore čitalnice pod Rožnikom. Podobno imajo na gozdarskem oddelku.

Urediti je treba poslovanje kvesture.

Zaradi slabo uskladenega urnika in dislociranih stavb bi bilo treba proučiti možnost, da bi vsaj enkrat tedensko poslovala kvestura tudi popoldne. Na kvesturi bi morali imeti študentje možnost pravočasno in obširno dobiti pojasnila v zvezi z vpisi in pogoji.

Se posebej naj bi se uređilo poslovanje kvesture v času vpisa, da študentje v bodoče ne bi čakali na vpis po ves dan. Zato bi bilo potrebno dobiti nekaj dodatnih moči (samo za čas vpisa), sam vpis pa bi se naj vršil v kakšnem večjem prostoru (npr. v Predavalnici), kot je to na drugih fakultetah. Izboljšal naj bi se tudi odnos kvesture do študentov.

Ker je tudi za nas študente čas telo dragocen, predlagamo, da nas profesorji ne pustijo čakati po več ur na izpite in konzultacije ter da vsak profesor objavi govorilne ure, kot je to na drugih fakultetah (ekonomska, elektro itd.)

Študentje agronomskega in živilskotehnoškega oddelka ugotavljamo, da nas fakulteta ne obvešča pravočasno niti o tistih sklepih pedagoško znanstvenega sveta, ki so med najpomembnejšimi za spremembo študijskega režima. Tako na primer študentje I. letnika živilske tehnologije niso bili pravočasno obveščeni o sklepih PZS junija 1970 o spremembi pogojev za vpis v drugi letnik. Predlagamo, da se zagotovi javnost dela in obveščenost študentov o delu svetov oddelkov in PZS tako, da se na oglasne deske obešajo vabila za te seje (na Krekovem trgu in na Jamnikarjevi, vsaj 5 dni pred sejo). Na enak način bi morali biti razglašeni tudi sklepi teh organov (najkasneje 5 dni po seji).

Vabila in sklepe pa bi morali še posebej poslati predstavnikom študentov v teh organih.

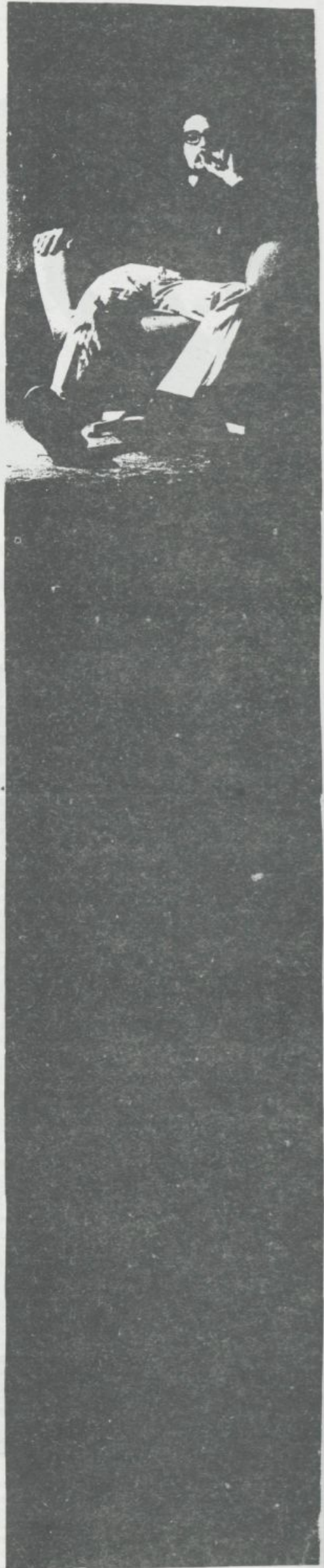
Tajništvo fakultete prosimo, da pošlje predstavnikom študentov po letnikih po en izvod statuta fakultete, ki je trenutno v uporabi, ter da v bodoče pošilja tudi vse spremembe in dopolnitve. Sedaj študentje praktično nimamo možnosti seznaniti se z določili fakultetnega sveta in tako tudi ne uveljavljati svojih pravic in dolžnosti po statutu.

Agronomskemu in živilskotehnoškemu oddelku predlagamo, da na prvi seji sveta oddelka izvolita po enega študenta za enakopravnega člana študijske oziroma kadrovske komisije.

Fakulteta kot pedagoško znanstvena ustanova naj bi bila resnični nosilec napredka. Pogoji zato pa je modernizacija študija, ki bo zahtevala zelo radikalne spremembe tako v kadrovski strukturi pedagoških delavcev kot tudi spremembe študijskega načrta.

Študentje naj bi bili bolj vključeni tudi v raziskovalno delo fakultete.

Združenje študentov agronomije in živilske tehnologije

TI-ZI ZA DISKUSIJO O REFORMI UNIVERZE

1. Vsaka konstrukcija temeljnih izhodišč za reformo univerze mora sloneti na zahtevah, ki jih na posameznih oddelkih in fakultetah postavljajo angažirani študentje in profesorji sami. Prav tako je nujno potrebno stalno in poglobljeno študijsko delo, ki zajema primerjavo in ustvarjalne prenašanje tujih izkušenj ter znanstveno raziskovalno delo na področju problematike univerze in študentov. Brezploden je vsak študentski projekt o reformi univerzitetnega študija, če že v fazi sestavljanja ne angažira študentov in pedagoško znanstvenih delavcev na univerzi.

2. Projekt, ki nakazuje možnosti za spremembo študija na univerzi v osvobodeno delo, mora povzročiti diferenciacijo med tistimi študenti, ki jim sedanje stanje ustreza, ker jim omogoča na hiter in lahek način priti skozi fakulteto, in tistimi, ki bi radi na univerzi delali ter med tistimi profesorji, ki jim sedanja organizacija pedagoškega in znanstvenega dela ustreza, ker ne zahteva od njih ustvarjalnosti in družbeno angažiranosti, in tistimi, ki bi radi v povezavi s študenti gojili kritično, samostojno in družbeno angažirano znanost.

3. Spremembe univerze ne zahteva le gospodarstvo ali družba nasploh, ampak predvsem subjekti pedagoškega dela na univerzi, to je študenti in profesorji ter sodoben razvoj znanosti. Edini revolucionarni subjekt, ki je odgovoren za spreminjanje univerze, so delavci na univerzi - študentje in profesorji.

4. Reforma univerze je globalen in permanenten proces. Spreminjati univerzo pomeni spreminjanje temeljev na katerih sloni. Vsako spreminjanje univerze mora hkrati vključevati in predpostavljati tudi spreminjanje šolskega sistema, ker je univerza njegov neločljivi del. Zavedamo se, da je vsako spreminjanje univerze in šolskega sistema možno le v sklopu širših družbenih sprememb.

5. Študentsko gibanje postavlja reformo univerze kot svojo bistveno zahtevo. Vendar ne gre le za reformo univerze v Ljubljani, za spremembo šolskega sistema v Slov. za revolucioniranje jugoslovanske družbe, gre nam za ustvarjalno vključevanje v gibanje v svetu, ki gradijo novo družbo.

6. Zahteva po kritični družbeno angažirani znanosti in zahteva po takim študiju na univerzi, ki bo omogočal vsestranski razvoj vsakega posameznika, postavljamo proti željam obstoječe „družbe“, ki rabi pozitivistično znanost ter pričakuje od šolskega sistema in univerze samo „kadre“ za reševanje gospodarskih težav.

Univerza ni tehnološki inštitut za potrebe gospodarstva ali tovarna za kadre, ampak je možnost in oblika za stalno izobraževanje zaposlenih diplomantov, zato je potrebno vključevanje praktikov v delo univerze. To daje možnost za ovrednotenje načina študija ter za vnašanje izboljšav v sedanjo organizacijo in vsebino pedagoško-znanstvenega dela na univerzi.

Oblike vključevanja praktikov:

- Sodelovanje na svobodnih katedrah, interdisciplinarnih sestankih, tribunah itd.

- Vključevanje v znanstveno raziskovalno delo na oddelkih, fakultetah in inštitutih.

- Sodelovanje študentov in pedagoško znanstvenih delavcev pri izobraževanju zaposlenih.

7. Sodobna, reformirana univerza je za nas žarišče družbeno kritične in angažirane znanosti ter kovačnica vsestransko razvitih, ustvarjalnih in revolucionarnih osebnosti. Hočemo univerzo, ki osvobaja. Determinirajo nas samo cilji, ki si jih postavljamo.

8. Vsako reformiranje univerze mora vključevati in predpostavljati dve vrsti sprememb:

- demokratizacijo šolskega sistema. Šolski sistem mora vsakomur omogočati maksimalen razvoj njegovih sposobnosti (zahteva po enotni šoli) ter stalno izobraževanje vseh zaposlenih.

- Sprememba študijskega procesa na univerzi. Študent naj postane subjekt učnega procesa. Povezovanje pedagoškega dela z znanstvenim delom omogoča, da postanejo tudi profesorji subjekti v tem učnem procesu in ne le posredovalci znanja.

Univerza naj bo organizirana na način sodobne znanosti.

9. Osnovni pogoj za reformiranje univerze je angažiranje študentov za spreminjanje svojega študijskega okolja, za spremembo obstoječe organizacije in vsebine pedagoškega in znanstvenega dela na posameznih oddelkih in fakultetah. Študentje in profesorji ustvarjalno sodelujejo in odločajo v delu družbenih organov, ki odločajo o stvareh s področja njihove stroke, ter tako dvigajo svojo znanost na nivo družbene angažiranosti. Študentje in profesorji izražajo stališča do aktualnih družbenih problemov ter postavljajo svoje zahteve. Zaradi kompleksnosti problemov in strukture sodobne znanosti se pri tem nujno povezujejo s študenti in profesorji iz različnih strok. „Objektivnost“ in „nepolitična“ znanost je laž. Družbeno neangažirani študenti so objekt manipulacije. Socialistična politika mora nastopati kot pobudnik za samostojno angažiranje znanosti v reševanju družbenih problemov.

10. Študij kot osvobodeno delo zahteva in predpostavlja samoupravljanje na univerzi. Uresničeno samoupravljanje omogoča revolucionarno prakso

vsakega delavca na univerzi in uveljavljanje ustvarjalnih pobud in družbeno angažiranje ter tako omogoča vsestranski razvoj vsakega posameznika. To zahteva sodelovanje študentov v delu obstoječih organov na oddelkih, fakultetah, na univerzi in v družbi, razvijanje in uresničevanje starih ter ustvarjanje novih institucij oz. oblik samoupravljanja na univerzi in v družbi.

11. Predlogi za spremembo načina študija izhajajo iz že obstoječih prizadevanj študentov in profesorjev na posameznih oddelkih in fakultetah, ki v okviru stare uresničujejo novo univerzo.

Predlogi za spremembo študija:

- Vsakega študenta je potrebno seznaniti z statutom fakultete, s študijskim programom na njegovem oddelku oz. fakulteti, ga stalno obveščati o delu fakultetnih organov in ga pritegniti k uresničevanju in spreminjanju izraženih programov.

- Predlagamo osnovanje informacijskega centra na univerzi

- Predlagamo povečanje možnosti za tiskanje publikacij za univerze

- Predlagamo več interdisciplinarnih sestankov študentov in profesorjev v različnih fakultet o aktualnih problemih teorije in prakse

- Predlagamo organiziranje svobodnih študentskih tribun in zborovanj o družbenih problemih

- Predlagamo ustanavljanje svobodnih kateder in svobodnih seminarjev za diskusije na posameznih oddelkih in fakultetah o problemih, ki v rednih oblikah študija niso zadostno zajeti

- V študiju naj bo poudarek predvsem na delu v seminarjih, na samostojnem delu, na vključevanju v znanstveno raziskovalno delo ter individualnem delu z literaturo. Zato je nujno potrebno izboljšanje materialnih in prostorskih pogojev za delo, ter boljše izkoriščanje obstoječih kapacitet.

- Predlagamo organiziranje svetovalne službe za študente na univerzi, ki naj opravlja tudi delo pri orientaciji pri vpisu ter seznanja dijake in profesorje v srednjih šolah s študijem na univerzi. Predlagamo več individualnega dela profesorjev in asistentov s študenti; zato bi bilo nujno potrebno zmanjšanje števila študentov na univerzitetnega učitelja.

- Predlagamo večje angažiranje podiplomskih študijev, absolventov in študentov višjih letnikov za pedagoško delo.

- Zahtevamo, da družba preko svojih organov z ustrezno štipendijsko politiko omogoča nemoten študij na univerzi vsakomur, ki je za to sposoben.

- Predlagamo ustanavljanje delovnih skupin študentov in profesorjev v okviru posameznih strok za nudenje svetovalne pomoči študentom in pedagoško znanstvenim delavcem na univerzi iz drugih strok (prevajalne službe, lektorska služba, pravna posvetovalnica, učenje tujih jezikov itd.)

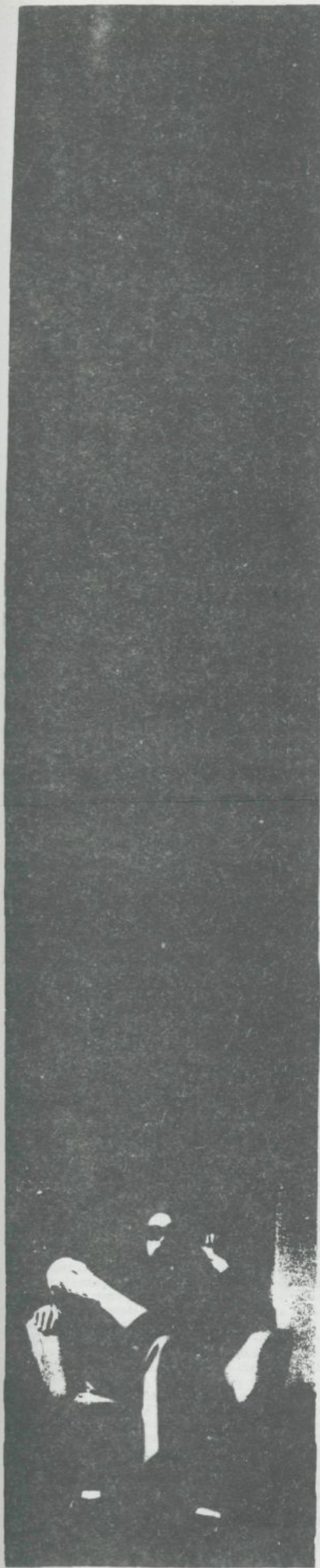
- Ker interdisciplinarnost in teamski način sodobnega znanstvenega dela ruši sistem ozko zaprtih kateder in fakultet, predlagamo večje možnosti interdisciplinarnih študij (povezovanje študijskih programov, izbirni predmeti, interdisciplinarne kolektivne diplomske seminarske naloge, možnosti za interdisciplinarni podiplomski študij itd.)

- Odpiranje novih oddelkov in kateder (npr. katedra za španski jezik na FF)

12. Študentske organizacije, ki delajo na področju reforme univerze, temeljijo na delovanju študentov in skupin na oddelkih in fakultetah. IO SS LVZ nudi podporo vsem skupinam in posameznikom, ki si prizadevajo za tako spremembo študija na univerzi, za tako spremembo šolskega sistema in družbe kot deklarira v svojem programu.

Ljubljana, 31. 3. 1971

Delovna skupina za reformo pri IO SS LVZ

V zahtevah po demokratizaciji odnosov med posamezniki in skupinami in zagotovitvi kar najboljših razmer za svobodni in neoviran razvoj vsakega človeka in vsake skupine, kot ga zahteva tudi ustavna lista OZN, izražamo razočaranje in ogorčenje nad politiko do slovenske nacionalne skupnosti v Avstriji in Italiji, še posebej zaradi odnosa do Slovencev v Beneški Sloveniji. Hkrati opozarjamo na težak položaj Porabskih Slovencev. Želimo si dobrih odnosov, tako gospodarskih kot političnih in kulturnih, ki naj bi jih naša družba in država še bolj razvijala s sosednjimi. Prav zato si bomo z vsemi silami prizadevali za zagotovitev človečanskih in državljanjskih pravic zamejskim Slovincem in pogojev za njihov razvoj, kajti ni dobrih sosedskih odnosov brez urejenega vprašanja manjšin. Pripadniki narodnosti, ki živijo na mešanem območju, so najbolj neposredni nosilec ustvarjanja dobrih odnosov med državami. Svobodno prepletanje tokov v gospodarstvu, kulturi in vseh drugih oblikah skupnega življenja, predstavlja trajno osnovo za razvoj dobrih odnosov. Zato menimo, da bi se morala manjšina še veliko bolj kot doslej uveljaviti kot samostojna in tvorni dejavnik sožitja: države in matični narodi morajo manjšinskim predstavnikom in organizacijam omogočiti, da neposredno sodelujejo v pripravljanju in izpolnjevanju meddržavnih sporazumov. Ribarjenje v kalnem uspeva samo zato, ker je slovenska narodna skupnost v zamejstvu izpostavljena vsestranskim pritiskom in zatiranju. Želimo torej, da bi položaj, v katerem prihajajo do izraza in se krepijo nazadnjaške, represivne sile, odpravili z zagotovitvijo pravic in svobodnega razvoja slovenske narodne skupnosti v zamejstvu in s tem enkrat za vselej opravili z mračno nacionalno nestrpnostjo, ki je do sedaj prizadejala ljudem že veliko hudega. Ugotavljamo, da je položaj zamejcev, posebej še tako izpostavljenih, kot so slovenski, zanesljiv kazalec demokracije in politične kulture predvsem vladajočega razreda in naroda v deželi, kjer živi. O tem nas ude naše izkušnje s fašizmom, neokapitalizmom, pa tudi stalinizmom. Zahtevamo izpolnitev mednarodnih sporazumov, tako mirovne pogodbe z Italijo in sporazuma o soglasju vključno z njegovim specifičnim statutom (obveznosti iz tega statuta morajo v enakem obsegu izvajati tudi v goriški in videmski pokrajini), kot avstrijske državne pogodbe in izpolnjevanje zadevnih resolucij OZN, katerih podpisniki sta tudi Italija in Avstrija. Zato se obračamo na organe, odgovorne za izpolnjevanje pravic, ki pripadajo Slovincem v zamejstvu (te bi morale biti enake pravicam večinskega naroda) z naslednjimi željami in zahtevami:

ZVEZNI SKUPŠČINI, ZVEZNEMU IZVRŠNEMU SVETU, DRŽAVNEMU SEKRETARIATU ZA ZUNANJE ZADEVE, REPUBLIŠKI SKUPŠČINI, DRUŽBENO POLITIČNIM ORGANIZACIJAM

Vaša dolžnost je, da spremljate dogajanja pri naših zamejcih, da vzpodbujate gospodarsko in kulturno povezovanje z njimi, da reagirate na njihove zahteve in da ustrezno zaščitite interese Slovencev v zamejstvu. V tem smislu se pridružujemo poslancem republiške skupščine v njihovih kritikah, zahtevah in vprašanjih, ki so jih v zadnjem času zastavljali v republiški skupščini in zboru narodov. Slovenske narodnostne skupnosti v zamejstvu ne gre obravnavati kot neboljglenčka, ki ga je treba od zunaj podpreti, predvsem je treba podpirati tiste akcije, ki so še med samo slovensko narodnostno skupnostjo oblikovale za nacionalni program, kljub strankarskim in ideološkim nasprotjem.

Dobri sosedski odnosi ne morejo in ne smejo biti vzrok za zapostavljanje manjšinskega vprašanja, saj je prav rešitev teh vprašanj pogoj za mirno sožitje in sodelovanje. Delovanje zveznih organov ob teh vprašanjih je bilo v zadnjih 15 letih mlačno in neučinkovito. Zato predlagamo bistvene spremembe v delovanju teh organov. Ob spremembah političnega sistema naj dobe matični narodi narodnostnih skupnosti v zamejstvu odločilno besedo pri odločanju o meddržavnih sporazumih s temi državami. V dosedanjih praksi niso bile izkoriščene pravne možnosti, ki jih dajejo mirovna pogodba, prav tako pa pravne možnosti, ki izhajajo iz resolucij OZN.

Problem zamejskih Slovencev bi zaslužil obravnavo pred OZN vsaj toliko kot problem Južne Tirolske. Jugoslavija ni ustrezno protestirala proti teptanju človečanskih in narodnih pravic zamejcev. Prav tako niso izkoriščene naše možnosti za neposredno sodelovanje z gospodarskimi, družbenimi in kulturnimi subjekti na tem področju.

AVSTRIJSKIM OBLASTEM IN AVSTRIJSKI JAVNOSTI

Avstrijska država je sprejela obveze varovanja slovenskih interesov na ozemlju, kjer so bili leta 1910 Slovenci strnjeno naseljeni. Nesporno zgodovinsko dejstvo je, da so se koroški Slovenci ob plebiscitu odločili med Jugoslavijo in Avstrijo, ne pa med slovenstvom in nemštvom. Odločali so se za Avstrijo, ki jim je izrecno zagotovila nacionalno samobitnost. Praksa prve republike je bila žal drugačna, njeno direktno zaostrovanje nadaljevanje je bila nacistična praksa po Anshlusu; od druge re-

publike upravičeno pričakujemo bistveno drugačno stališče in konec raznarodovanja. Zato odločno ugovarjamo slehernemu „ugotavljanju“ manjšine, ker bi to bilo instrument raznarodovalnega pritiska; zaradi politične eksponiranosti pomeni že vsako ugotavljanje tudi zmanjševanje po uradnih statistikah ugotovljenega številčnega stanja Slovencev, s tem pa še večjo diskriminacijo. Že sam predlog za priznanje zaslug članom, ki so doslej popisovali prebivalstvo – prisiljevali Slovence, naj se izrečejo za Nemce – organizacij Heimatbunda in Heimatdiensta dokazuje, da take sile še aktivno delujejo.

K odstavkom 7. člena avstrijske državne pogodbe:

Menimo, da se realni položaj na Koroškem in Štajerskem oddaljuje od smotrov in pravic, ki jih pravno zagotavlja prvi odstavek.

„Avstrijski državljani slovenske in hrvaške narodnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem morajo uživati iste pravice v enakih pogojih, kakor vsi ostali avstrijski državljani, vključno pravico do lastnih organizacij, zborovanj in tiska v svojem jeziku.“

Drugi odstavek:

„Upravičeni so do osnovnošolskega pouka v slovenskem ali hrvaškem jeziku in do sorazmernega števila lastnih srednjih šol; v zvezi s tem morajo biti popravljene učni načrti in ustanovljen oddelek za slovenske in hrvaške šole pri šolskem nadzornem oblastvu“.

Zahtevamo realizacijo tega odstavka. Zahtevamo ustanovitev oddelka za izobraževanje pedagoških delavcev za delo na dvojezičnih območjih na pedagoški akademiji v Celovcu in ustreznega samostojnega oddelka na bodoči univerzi v Celovcu, ki je glede na število slovenskih šol, do katerih imamo pravico, nujno za zagotovitev ustreznega učnega osebja.

Tretji odstavek:

„V upravnih in sodnih okrajih Koroške, Gradiščanske in Štajerske, kjer so Slovenci, Hrvatje ali mešano prebivalstvo, mora biti slovenščina ali hrvaščina uvedena kot uradni jezik dodatno k nemščini. V takih okrajih morajo biti topografske oznake in napisi tako v slovenščini ali hrvaščini kot v nemščini.“

Napisi morajo biti do 1. 7. 1971 označeni dvojezično na vsem tistem ozemlju, kjer je prebivala manjšina leta 1910, saj sodimo, da je poznejše zmanjšanje števila Slovencev in odsotnost slovenskega prebivalstva na nekdanjem ozemlju že samo po sebi vredno vse obsodbe; to je posledica nasilja nad Slovincem, ki ne more biti nagrajeno s krčanjem ozemlja.

Četrti odstavek:

„Avstrijski državljani slovenske ali hrvaške narodnosti na Koroškem, Gradiščanskem in Štajerskem morajo biti udeleženi v kulturnih, sodnih in upravnih ustanovah v teh pokrajinah sorazmerno z drugimi avstrijskimi državljani.“

Predstavniki slovenskih organizacij morajo imeti možnost sodelovanja pri zaposlovanju ljudi, ki obvladajo oba jezika na mešanih ozemljih v kulturnih, upravnih in sodnih ustanovah.

Peti odstavek:

„Prepovedano mora biti delovanje organizacij, katerih namen je odvzeti hrvaškemu ali slovenskemu prebivalstvu njegov samostojni značaj ali manjšinske pravice.“

Aktivnost organizacije Heimatdienst proti Slovincem je v nasprotju s tekstom državne pogodbe. Zato ne moremo sprejeti formalističnih pravnih ugovorov, češ da statut te organizacije ni protiustaven. Ustavnost ali neustavnost organizacij se meri po njihovem delovanju, ne pa po dokumentih, ki so jih predložile ob svoji registraciji.

Zahtevamo, da preprečijo imenovanje ulic po germanizatorjih in postavljanje spomenikov v slavo okupatorjem in nacizmu.

ITALIJANSKIM OBLASTEM IN ITALIJANSKI JAVNOSTI

Zahtevamo poseben zakon za zaščito slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki bo celovito uredil pravice manjšin. Zahtevamo ukinitve vseh fašističnih ukrepov in zakonov, ki se veljajo in zahtevamo od italijanske republike pomoč pri obnovi kulturnih in gospodarskih področij, ki so jih prizadeli nezakoniti fašistični ukrepi.

Zahtevamo priznanje zaščitnih določb za Slovence, ki naj zagotavljajo:

- zakonsko urejeno in zaščiteno uporabo jezika v uradovanju in javnem življenju,
- pravico do svojih šol vseh stopenj na vseh narodnostno mešanih območjih, ki naj imajo določeno avtonomijo,
- zaščito svojih narodnostnih in kulturnih značilnosti,
- primerno razmerje zastopstva v javno pravnih voljenih organih in javno pravnih gospodarskih organizacij,
- pravico do svojih imen in priimkov, izvirna krajevna imena v materinščini,
- ustrezno podporo javnih sredstev za dejavnost svojih organizacij in ustanov,

– enakopravnost v gospodarskih in poslovnih odnosih,

– onemogočanje netenja nacionalne nestrpnosti, preprečitev asimilacijskih teženj in irendenističnih dejavnosti na območju, kjer živi slovenska manjšina; v tem smislu zahtevamo ukinitve vseh fašističnih zakonov,

– zahtevamo enakopravne pogoje za celovit narodnostni in kulturni razvoj.

Slovenci v Beneški republiki so uživali določeno avtonomijo in so tudi sami upravljali. Te pravice jim je Avstrija odvzela. Zato so pričakovali, da jim bo Italija po načelih risorgimenta dala te pravice. Toda nasprotno – s priklicitvijo leta 1918 je prišel poleg Slovencev v Benečiji pod italijansko oblast še znaten del slovenskega naroda in začela se je aktivna denacionalizacija in asimilacija, tako da niso mogli razviti izvirnih in poglavitnih nacionalnih značilnosti in nemoteno razvijati svoje kulture. Ta proces se je nadaljeval za časa fašistične oblasti s prepovedjo rabe materinega jezika, krajevnih in osebnih imen, uničevanjem kulturnih in pravnih ustanov, gospodarskih subjektov, z denacionaliziranjem, siljenjem v emigracijo. Vsa prizadevanja fašističnih oblasti so bila usmerjena v popoln genocid. Zato so se Slovenci in Hrvatje, ki so živeli pod Italijo skupaj z italijanskimi anti-fašističnimi in demokratičnimi revolucionarnimi silami prvi bojevali proti fašizmu in utrpeli v tem boju velike žrtve.

Po drugi svetovni vojni so pričakovali vključitev v italijansko družbo kot enakopraven člen zaradi splošnih demokratičnih načel, ki so pod pritiskom demokratičnih sil prišla do izraza v demokratičnih institutih ustave in zaradi lastne udeležbe v boju. Zgodilo se je nasprotno: v slovenski Benečiji je po drugi svetovni vojni še poostren pritisk na beneške Slovence.

Odnosi med političnimi silami v Italiji in pritiski hegemonističnih sil v svetu so ustvarjali pogoje, da so revanšistične sile začele ponovno aktivno delovati. Njihovo dejavnost sta posebej občutila proletarski sloj in narodnostna manjšina. Silam, ki so bile poražene v boju proti fašizmu, je bilo omogočeno, da spet delujejo proti Slovincem z nacionalističnimi in šovinističnimi gesli, metodami in instrumenti.

Kljub temu, da je italijanska ustava v svojem 6. členu zagotovila zaščitne določbe za manjšine, te določbe za Slovence niso izpolnjevali. Kljub temu, da je ustava že leta 1946 predvidela ustanovitev avtonomne pokrajine Furlanije – Julijske krajine s posebnim statutom prav zaradi Slovencev, je bila dežela ustanovljena šele 1964, njen poseben statut vsebuje le en člen o enakopravnosti glede na narodnost, kar pa je korak nazaj od 6. člena ustave, ki predvideva zaščitne določbe. In kljub temu, da je bila ustanovljena zaradi manjšine, so centralni državni organi in politične sile deželi onemogočali, da bi kakorkoli učinkovito ukrepala v prid Slovincem. Zato so bili vsi napor in zahteve Slovencev uresničeni v bistveno okrnjenem obsegu.

5. oktobra 1954 je prišlo do podpisa londonskega sporazuma, katerega priloga je tudi poseben statut za slovensko etnično skupnost na tržaškem in italijanov na koprskem in bujsčini. Čeprav predvideva poseben statut nekatere osnovne pravice samo za tržaške Slovence, še teh ne spoštujejo v celoti.

Že prvega člena posebnega statuta sporazuma o soglasju, ki govori o razvoju v skladu z načeli splošne deklaracije OZN o pravicah človeka, ne spoštujejo, ker so Slovenci, njihove organizacije in imovina pod pritiskom diskriminacije.

Ne spoštujejo tudi odstavka d) 4. člena, ki zahteva, naj bodo prosvetne, kulturne, družbene in športne organizacije obeh skupin deležne enakega ravnanja glede javnih poslopij, radia (tu lahko dodamo tudi TV) in pomoči iz javnih finančnih sredstev.

Neurejeno je šolstvo kljub zakonu iz leta 1961, ne spoštujejo 5. člena posebnega statuta, ki govori o javnih napisih mest, ulic, vasi in zaselkov, kjer prebiva vsaj ena četrtina pripadnikov slovenskega naroda in 6. člena, ki govori o gospodarskem razvoju, ker ne dajejo enakih možnosti za razvoj gospodarskih dejavnosti pripadnikom slovenske narodnostne skupnosti.

Najbolj grobo krši 7. člen, ker so italijanske krajevne in osrednje oblasti s političnimi in finančnimi sredstvi omogočile naseljevanje italijanskega življa na strnjeno poseljenem slovenskem ozemlju.

S posebnim statutom, priloženem k sporazumu o soglasju, je bil dejansko ustvarjen težak precedens za kategorizacijo Slovencev, ki so prav tako diskriminirani ne samo glede na položaj italijanske večine, pač pa tudi glede na položaj Nemcev in Francozov in Slovencev, med seboj. Absurd je v tem, da se tržaški Slovenci lahko sklicujejo na poseben statut sporazuma o soglasju in na ustavna načela, goriški Slovenci samo na ustavna načela, beneški Slovincem pa skušajo z raznimi gospodarskimi, političnimi in psihološkimi pritiski onemogočiti, da bi se sklicevali celo na ustavna načela.

Napori zamejskih Slovencev težijo k temu, da bi dosegli zaščitne določbe, kar dokazuje njihova spomenica 3. 12. 1970 ministrskemu predsedniku Colombu, ki pa še ni niti potrdil sprejema, in za-

konski osnutek senatorjev in poslancev KPI v parlamentu.

Moramo priznati, da se je položaj Slovencev v Italiji, odkar so aktivnejše demokratske in progresivne sile, izboljšal, in so te sile začele aktivneje podpirati boj manjšine za status avtonomnega subjekta s svojimi lastnimi pravicami, ki naj jim zagotavljajo ne le enakopravnost kot posameznikom, pač pa predvsem enakopravnost kot skupnosti.

Menimo, da je pravica Slovencev, da se ustrezno vključijo v organe za prostorsko planiranje v občinah, okrajih, deželah, ker je to nov, močan instrument urejanja socialnih in prostorskih struktur, kar lahko ogrozi ali pospeši razvoj določenega območja.

Podpiramo zahteve, ki so jih slovenski predstavniki poslali avstrijskim in italijanskim oblastem.

Zamejski Slovenci vseh idejnopolitičnih in nazorskih opredelitev naj mnogo bolj enotno, dosledno in bojevito kot doslej nastopajo za realizacijo interesov in pravic slovenske skupnosti. Njihova akcijskopolitična enotnost in skupni prijemi v uresničevanju dogovorjenega manjšinskega programa, bo omogočila, da bo manjšina odločilen dejavnik nacionalne in socialne osvoboditve in tvorni dejavnik demokratizacije družbenih struktur v lastnih državah, ne pa objekt igre političnih sil in diplomacije. Podpiramo tiste sile, ki objektivno krepijo enakopravni položaj Slovencev.

Zahtevamo, da v celoti preneha negativni, diskriminacijski ideološki prijem v odnosu uradne Slovenije do posameznih skupin v zamejstvu in moralno-politično in materialno podporo tistem, ki iz različnih vzrokov za podrejen položaj Slovencev in zagotavljanje tistih pogojev, ki manjšini omogočajo popolni razvoj. V tem smislu tudi pozitivno ocenjujemo dejstvo, da se mladina noče vnaprej neposredno strankarsko povezovati, ampak le v konkretnih akcijah.

Podpiramo tiste sile, ki objektivno krepijo enakopravni položaj Slovencev.

Podpiramo akcijo demokratičnih sil Italije in Avstrije in razpoloženje delavcev, kmetov, študentov in napredne inteligence, ki je prišlo do izraza v odporu proti nasilju skrajno nacionalističnih sil nad slovenskim prebivalstvom in lastnim delavskim razredom.

UNIVERZI V LJUBLJANI IN ZDRUŽENJU VISOKOŠOLSКИH ZAVODOV V MARIBORU

Z ustrezno kadrovsko politiko naj skrbijo za vzgojo strokovnjakov, ki se bodo ukvarjali z raziskovanjem socialnih, ekonomskih in političnih problemov manjšin. Na naših srednjih in visokih šolah ter univerzi je potrebno zamejcem materialno in organizacijsko omogočiti študij ter zagotoviti priznanje diplom v tujini.

Intenzivirati in koordinirati je potrebno vse oblike študijskega in strokovnega sodelovanja, analizirati učne in študijske programe univerze in srednjih šol, razpisovati posebne seminarske in diplomске naloge s to problematiko in povečati vse kulturne, športne, turistične stike z zamejstvom. Univerza v Ljubljani in Združenje visokošolskih zavodov v Mariboru naj razvijejo odnose tvornega sodelovanja z ustreznimi visokošolskimi zavodi v Avstriji in Italiji.

SREDSTVOM JAVNEGA OBVEŠČANJA

Pravočasno in kritično je treba poročati o kulturnih, gospodarskih in političnih dogajanjih v zamejstvu. Naši ljudje v Avstriji in v Italiji so izpostavljeni političnim in gospodarskim pritiskom, zato je obveščena celotnega prebivalstva toliko pomembnejša, nujna.

Sredstva javnega obveščanja morajo biti odprta za pobude, kritiko in vprašanja kvalificirane javnosti in občanov.

ZVEZA ŠTUDENTOV SLOVENIJE
IZVRŠNI ODBOR
SKUPNOSTI ŠTUDENTOV
LVZ IN MVZ
KOMITE UNIVERZITETNE
KONFERENCE ZKS
LJUBLJANA

Izhajajoč iz dosedanje aktivnosti slovenskih študentov in mladine, ki se je posebej izkazala v manifestacijah v Ljubljani, Mariboru in drugih slovenskih mestih po odložitvi obiska predsednika Tita v Italiji, na tribuni o položaju zamejskih Slovencev, o dejavnosti mednarodnega odbora in akcijskega odbora pri Skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov in v akcijah mariborskih študentov ter v drugih akcijah, vzpodbujeni z izjavo italijanskega zunanjega ministra Alda Mora z dne 28. I. in z izjavo državnega sekretarja za zunanje zadeve tov. Mirka Tepavca 29. I., v katerih slovenska narodnostna skupnost ni bila neposredno omenjena, naslavljamo na zbor narodov zvezne skupščine naslednje

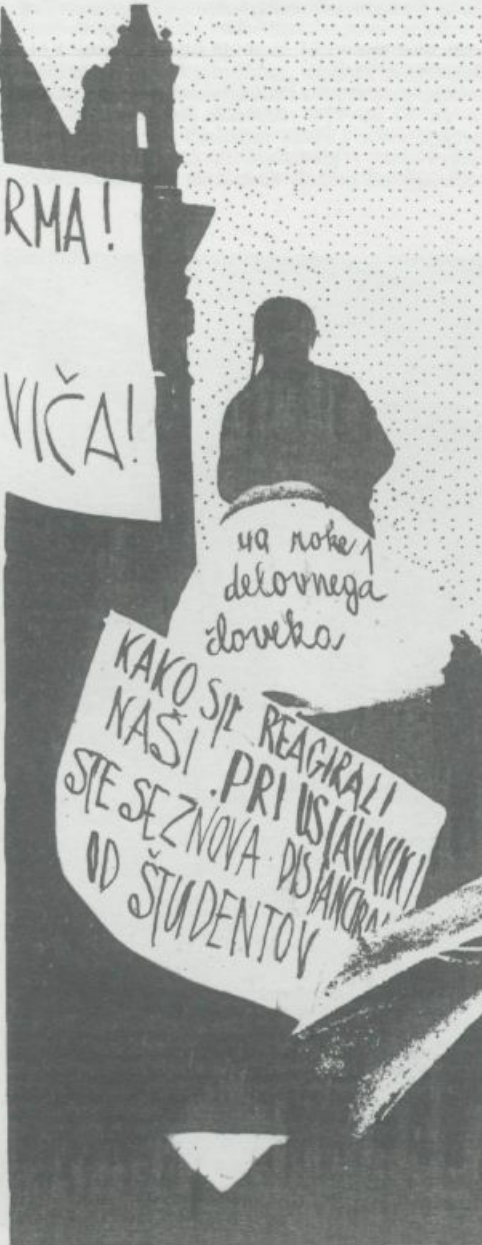
ODPRTO PISMO

Evropa je v krizi, sodobni svet na prelomnici. Pod pritiskom velekapitala in hegemonističnih struktur nastajajo novi represivni socialni sistemi. Totalitarna politika centrov svetovnega monopola in represivna politika reakcionarnih sil v posameznih državah je usmerjena proti nosilec socialne revolucije in narodnostne osvoboditve v vsaki konkretni družbi.

Boj za popolno ekonomsko – politično in kulturno uveljavitev slovenske narodnostne skupnosti v Italiji in Avstriji razumemo kot konkreten prispevek k demokratizaciji mednarodnih odnosov, v katerih je položaj malih narodov in pripadnikov manjšinskih narodnostnih skupin eden od zanesljivih objektivnih kriterijev za stopnjo demokratičnosti posameznih državnih in družbenih struktur.

I.

Študentje smo skupaj z drugimi delovnimi ljudmi na plebiscitarni način podprli odločen korak predsednika Tita, ki je z odložitvijo obiska odgovoril na politiko izsiljevanja neofašističnih, iredentističnih in konservativnih političnih sil v Italiji. Pričakujemo, da bo obisk predsednika republike bistveno prispeval k nadaljnjemu razreševanju obstoječih vprašanj, pri čemer je položaj slovenske narodnostne skupnosti in definitivno priznanje s sporazumom o soglasju določene državne meje prioriteten pomena. Obisk, ki bo odprl pot za konkretne ukrepe, bo najmočnejši udarec silam reakcije in najboljši prispevek naprednim silam, ki se prizadevajo za razvoj jugoslovanske italijanskih odnosov na načelih miru in politike aktivne koeksistence.

II.

Podpiramo vse zahteve predstavnikov slovenskih organizacij in političnih skupin, ki so jih v skupni spomenici posredovali predsedniku ministrskega sveta Colombu: podpiramo zakonski osnutek o pravni zaščiti slovenske narodne manjšine v deželi Furlanija – Julijska Krajina, ki ga je 11 komunističnih senatorjev 29. aprila 1970 predložilo predsedstvu senata. Podpiramo zahteve naprednih političnih sil in demokratične italijanske javnosti, ki so jih izrazili na množičnih antifašističnih manifestacijah ob obsodbi naraščajoče dejavnosti fašističnih, revanšističnih in drugih reakcionarnih sil. Zahtevamo, da italijanske državljane slovenske narodnosti in slovensko narodnostno skupnost kot takšno enako obravnavajo v tržaški, goriški in videmski pokrajini. Zahtevamo, da ima slovenska narodnostna skupnost enak obseg pravic, kot jih ima z zakonom zagotovljena francoska in nemška narodnostna skupina. Zahtevamo razpustitev organizacij in prepcvd dejavnosti, ki delujejo v fašističnem in iredentističnem duhu in podpiramo take zahteve med italijansko javnostjo.

Zahtevamo odpravo zakonov, ki zanikujejo pravice italijanskih državljanov slovenske nacionalnosti ali pravice slovenske skupnosti kot takšne, zahtevamo priznanje vseh norm, ki zagotavljajo normalen razvoj slovenske skupnosti, kot npr. kodifikacija pravice do poučevanja v materinem jeziku za Slovence v provincah Trst, Gorica in Videm. Zahtevamo enakopravno navzočnost Slovencev v uradih, javnih šolskih in sodnih organih, zahtevamo slovenski TV program, zahtevamo, da imajo slovenske kulturne, prosvetne, športne in druge organizacije ter manjšinski tisk enako pravico do finančne podpore iz javnih sredstev, kot to velja za italijanske organizacije in tisk.

III.

Ugotavljamo, da je v razvoju samoupravne družbene skupnosti ostalo področje zunanje politike in javnosti relativno najbolj odtujena politična sfera. Zahtevamo, da se vsi samoupravni subjekti resnično uveljavijo tudi pri oblikovanju zunanje politike. Socialistične republike in njihovi predstavniki organi, družbene in politične organizacije, strokovna združenja, sredstva javnega obveščanja, kulturne in znanstvene ustanove naj imajo odločilno vlogo v procesu demokratizacije oblikovanja in izvajanja zunanje politike na ravni federacije.

Razvita samoupravna družba, ki hoče biti učinkovita, zahteva osebno odgovornost vseh nosilcev javnih pooblastil. Na področju zunanje politike ima nedosledno spoštovanje principov javnosti, odgovornosti in strokovnosti še posebej negativne posledice, ker zmanjšuje zaupanje in podporo javnosti in s tem neposredno tudi slabi položaj Jugoslavije v svetu; vse to je posebej jasno prišlo do izraza v kritičnem razpoloženju naše javnosti ob dogodkih v Avstriji in Italiji.

Zahtevamo, da zvezna skupščina in zvezni izvršni svet, državni sekretariat za zunanje zadeve s svojo usmeritvijo, organizacijo in načinom svojega dela omogoči, da se v konstituiranje zunanje politike vključijo vsi družbeni subjekti v republikah. Od slovenskih poslancev in odgovornih organov pričakujemo, da bodo dosledno vztrajali pri realizaciji interesov slovenskega naroda, katerega sestavni del je tudi ena tretjina Slovencev, ki živijo izven meja SRS. Poudarjamo, da bo prav uveljavitev slovenske družbene skupnosti v celoti tudi prispevala k nastajanju novih odnosov v federaciji. Naši interesi za ureditev položaja zamejskih Slovencev niso noben poseben slovenski kompleks, s katerim bi obremenjevali meddržavne odnose, ampak so to vitalni interesi jugoslovanske družbene skupnosti, kot je tudi neodvisen razvoj makedonskega naroda stvar vse Jugoslavije. Šele z resnično uveljavitvijo vseh pravic zamejskih Slovencev se uresničuje konstituiranje slovenskega naroda v demokratični federaciji enakopravnih narodov in narodnosti Jugoslavije.

Predlagamo, da zbor narodov zvezne skupščine razpravlja o vlogi republik pri oblikovanju zunanje politike in v tem kontekstu vprašanj tudi o položaju slovenske narodnostne skupnosti v sosednjih državah.

V pripravah skupščinske razprave in na njej morajo priti do izraza vsi nosilci interesov jugoslovanskih narodov in vseh samoupravnih subjektov v družbi.

Ljubljana, 10. 2. 1971

Zveza študentov Slovenije
Izvršni odbor skupnosti študentov
LVZ in MVZ

HRVOJA ŠOŠIĆA „ZA ČISTE RAČUNE“

ali dirigenti našega gospodarstva na zatožni klopi

Ni dolgo tega, kar je izid knjige „Za čiste račune“ dvignil na Hrvatskem pa tudi drugod po Jugoslaviji oblake prahu. Komentarji so bili različni: pozitivni in odklonilni (prvih je bilo precej več).

Siroko zasnovano in temeljito delo, ki ga je kot 11. zvezek „opće knjižnice“ izdal Nakladni zavod Matica hrvatske v Zagrebu, začena dr. Šošić z dvema osnovnima predpostavkama:

„Z vlaganjem denarnih sredstev v proizvodnjo in v celotni proces družbene reprodukcije nasploh se ljudje odrekajo možnosti, da bi razpoložljivo vrednost takoj potrošili, zato pa ustvarjajo pogoje za stalno povečevanje svoje prihodnje potrošnje...“ in „Denar in vrednost, vloženo v proces reprodukcije, moramo nadoknaditi tako, da poslujemo ekonomsko učinkovito, kar pomeni, da s prodajo določenih proizvodov in uslug ustvarimo večje dohodke, kakor je bila vrednost vlaganj. Sredstva, vložena v proces proizvodnje in poslovanja, prenašajo, spreminjajo se iz ene oblike v drugo, vrednost na nove proizvode in usluge. Tako se sredstva transformirajo ali pretvarjajo v vrednost drugih oblik... v stvari, pravice ali denar.“

S tem se konča prva transformacija sredstev v procesu reprodukcije.

Te zakonitosti, ki so z določenimi modifikacijami začele veljati že na začetku prve organizirane proizvodnje, so doobile s pojavom bančništva – le-to se je začelo prav razvijati zlasti v 17. in 18. stoletju – kvalitativno nov člen v verigi proizvodnje in poslovanja, z naraščajočo močjo bank pa je naraščal tudi njihov vpliv na proizvodnjo. Pomen tega člena smo pri nas v povojnem obdobju spoznali razmeroma pozno – avtor navaja najprej primer Slavonije, svojega domačega področja, ki svoje investicijske in kmetijske banke nima. Toda če bi jo imela, bi lahko samoupravljajci danes „sami odločali, pod kakšnimi pogoji bi prej vložena sredstva vlagali v nadaljnji razvoj slavonskega kmetijstva“ – kajti funkcije finansiranja so pri nas, tudi po predaji gospodarskih organizacij v upravljanje delovnim kolektivom, ostale v rokah države, „denar za investicije ali vlaganje v reprodukcijo pa se je zbiral iz gospodarstva z v bistvu centralističnimi in etatističnimi metodami. Največji del amortizacije ni bil na voljo delovnim kolektivom, marveč je bil namenjen za vlaganje v tiste objekte, katerih postavljanje je bilo predvideno v planu.“

Toda, medtem „ko za tedanja način finansiranja reprodukcije ne moremo trditi, da ni bil konsistenten in uskladen s sestavo gospodarstva, pa za današnji, obstoječi sistem lahko trdimo, da je nekonsistenten in v popolnem neskladju s potrebami samoupravnega gospodarstva.“

ODGOVORNOST, KI JE NE POZNAMO

Da reforma ni mogla uresničiti ekonomsko racionalnega načina finansiranja, je po Šošićevem mnenju krivo predvsem dejstvo, da je bila funkcija finansiranja reprodukcije še vedno v večjem delu ločena od gospodarstva, ki je opravljal ostale funkcije v procesu reprodukcije. Toda najvažnejši razlog, ki ga „branilci današnjega nevzdržnega sistema finansiranja reprodukcije na osnovi odločitev finančnega kapitala nikakor nočejo razumeti, je bil v tem, da nosilci sistema finansiranja niso nosili nobene ekonomske odgovornosti in ekonomskih posledic za premalo racionalne odločitve v zvezi s finansiranjem reprodukcije. Ekonomska odgovornost za racionalne odločitve pa je eden od najučinkovitejših instrumentov kapitalističnega sistema finansiranja reprodukcije. Vsaka ekonomska napačna odločitev ima zato za posledico lasten ekonomski propad ali celo propad cele družine.“

Zato racionalnega sistema finansiranja reprodukcije ne more biti tam, kjer tisti, ki odločajo, ne nosijo ekonomskih posledic napačnih odločitev. Če se podjetje naprimer odloči za neko investicijo, bo ves kolektiv občutil posledice morebitne neracionalne odločitve, bodisi v obliki znižanja osebnih dohodkov bodisi kot manjšo sposobnost lastne biološke reprodukcije, ki se bo spet odražala v podjetju kot nesposobnost šolanja in zaposlovanja novih kadrov. V manjših krajih z večjimi podjetji se takšna zveza kaže neposredno, njeni odrazi pa so popolni.

FINANČNI KAPITAL ZMAGUJE

Prav banke pa bi morale biti tiste ustanove, ki bi zagotovile „najučinkovitejše zbiranje prostih finančnih sredstev in njihovo najracionalnejše vlaganje, pri tem pa bi morale imeti za izhodišče izključno ekonomsko učinkovitost vlaganja“. Toda interesi bančnega kapitala se, žal, popolnoma „razhajajo z interesi gospodarstva“, kajti banke vlagajo svoj kapital tam, kjer pričakujejo zase največji profit. Poleg tega pa je bančni kapital zaradi raztezni obresti „zainteresiran in motiviran, da kreditira prav nesposobne in nelikvidne, ekonomske odgovornosti za neuspeh takšnih podjetij pa po zakonu ne nosi.“

Vse te ugotovitve nato avtor nazorno ilustrira s tabelami in podatki iz uradnih virov: leta 1960 so banke naprimer sodelovale v bruto investicijah osnovnih struktur z 0,9 %, leta 1968 pa že z 39,1 %; del investiranja iz fondov družbeno-političnih skupnosti pa je padel iz 48,9 % iz leta 1960, na vsega 7,9 % v letu 1968.

Osnovna značilnost našega gospodarskega razvoja po letu 1965 je potemtakem v „nenehnem zmanjševanju reproduktivne sposobnosti gospodarstva in večanju vloge in pomena finančnega kapitala v finansiranju reprodukcije, s čemer se kot osnovni nosilec finansiranja v gospodarstvu namesto neposrednih proizvajalcev pojavlja bančni in finančni kapital...“, s tem pa združeni neposredni proizvajalci ne le da niso postali osnovni nosilci družbene reprodukcije, marveč jim je bil odvzet tudi tisti del v odločanju o razširjeni reprodukciji, ki so ga pred reformo imeli, finančni kapital pa jim celo jemlje pravico odločanja v vse večjem delu enostavne reprodukcije.“

Gre torej za proces, kjer vedno hitrejša rast finančnega kapitala postaja osnova za eksploatacijo gospodarstva. Zato je vračanje kapitala gospodarstvu nujno, da bi se s tem zaustavil proces vedno hitrejša slabitve materialne baze gospodarstva, kajti „tak položaj finančnega kapitala in proizvodnih podjetij pomeni negacijo samoupravljanja.“

Celotna bankarska aparaturna pa se pri tem krčevito oklepa namenska sistema finansiranja, saj ji le-ta zagotavlja, da bo obdržala svojo oblast.

Po Šošićevem mnenju torej ni več sporno, ali je treba naš bančni sistem spremeniti ali ne, sporno je le, kakšno pot bi bilo najpametnejše ubrati.

BOGATENJE TRGOVINE

Kot drugi odločilni faktor, ki skoraj v enaki meri prispeva k siromašenju in pešanju našega gospodarstva pa omenja avtor v zadnjih letih na novo postavljeni položaj trgovskih podjetij in vpliv njihovega reeksportnega kapitala (njihovo poslovanje primerja z zeleništvom): „skupno bogatenje trgovine je v največji meri odraz eksploatacije gospodarstva s strani reeksportnega kapitala.“

V nadaljnjih razlagah se pisec znova vrača k bankam, še posebej k „Poljobanki“, ki namesto v poljedelstvo, kot bi bilo pričakovati (v ta namen je bila tudi ustanovljena), vlaga svoj kapital v turizem. Pri tem omenja tudi težke finančne probleme tistih turističnih organizacij, ki so se odločile za kompleksno sodelovanje s „Poljobanko“, a že zdaj ne utegnejo plačevati obresti na sprejete kredite; v tem pa je tudi razloga dejstva, da je „Poljobanki“ uspelo „od leta 1964 do leta 1969 povečati svoj kreditni fond za več kot trinajstkrat (!), od 72 na 951 milijonov dinarjev.“ Pri tem opozarja avtor „Čistih računov“ še na položaj izvajalcev del – gradbenih in drugih podjetij, ki sodelujejo pri gradnji turističnih objektov. Banke

jih namreč, izkoriščujoč svoj položaj, prisilijo k sklepanju skrajno neugodnih pogodb (visoke obresti pri vračanju kreditov, del vračil mora biti v konvertibilnih valutah, izvajalci del morajo prav tako preskrbeti bankam še pred prevzemom kredita določeno vsoto v devizah po uradnem tečaju...), „Na ta način in je „Poljobanka“, kot tudi druge banke in reeksportna podjetja, generator... proizvajalec in ustvarjalec inflacije.“

Prav ta konkretni primer je „neposredno povezan s celo vrsto socialnih problemov, zlasti s problemom odhajanja naših delavcev v tujino; njihove domače občine jim namreč ne morejo preskrbeti delovnih mest, ker jim finančni kapital jemlje vse presežno delo.“

LEGALIZIRANO GANGSTERSTVO

V drugem delu svoje razprave postavlja Hrvoje Šošić na zatožni klopi še trgovsko podjetje „Generalexport“ ali „Genex“, ki navidez – tako tudi trdi v analizah svojega poslovanja – kreditira naša gospodarska podjetja 6,45 % obrestmi, dejansko pa stanejo te obresti podjetja najmanj 25 %. Podobno kot pri „Poljobanki“ nedvomno tiči tudi tukaj jedro skrivnosti, da se je „Genexov“ poslovni fond v pičlih petih letih povečal od 53 milijonov na 316 milijonov dolarjev. Kljub temu pa „Genex“ ne eksploatira niti naivno niti nezakonito. „Esploatacija je legalna in se skriva v odkupu deviz (tudi od tistih podjetij, ki jih „nimajo“ (v tem primeru morajo od „Genexa“ kupiti devize po višjem tečaju in mu jih nato prodati nazaj po uradnem tečaju!))

To svojo trditve nato dr. Šošić ilustrira z več primeri, med katerimi je najznačilnejši naslednji: „Genex“ je dal nekemu podjetju kredit 10 milijonov novih dinarjev z 8 % obrestmi, toda s pogojem, da prosilec za kredit, še preden dobi posojilo, izplača „Genexu“ 800.000 dolarjev po uradnem tečaju. Na tako imenovani sivi borzi pa „Genex“ nato te devize proda po 18,20 ali celo več dinarjev za en USA dolar. To pa pomeni, da mora podjetje, ki je zaprosilo za kredit „Genexu“ poleg vračila in obresti enostavno pokloniti 456 milijonov starih dinarjev!

S prodajanjem deviz na črni ali sivi borzi tako banke in reeksportna podjetja dvakrat eksploatirajo gospodarstvo: prvič ko odkupujejo devize po uradnem tečaju, čeprav je njihova dejanska vrednost tudi za 50 % višja, in drugič, ko te devize prodajajo gospodarstvu po višjih cenah tako, da razliko usmerjajo k negospodarskim porabnikom – H. Š. v tem primeru navaja reklamiranje nogometnega kluba OFK Beograd – ali tako, da te devize vlagajo v takšne finančne transakcije, s pomočjo katerih lahko povečajo svoje dohodke in fonde z izkoriščanjem beneficiranih obresti, inozemskih posojil...“

I USA DOLAR ZA 47,12 ND

Dr. Šošić za tem našteva še vrsto s številnimi dokazi ilustriranih primerov (kako lahko z različnimi transakcijami v trgovini z uvoženimi avtomobili ob koncu naraste cena enega USA dolarja celo na 47,12 din...), svoja razmišljanja pa zaključuje z nekaj radikalno zastavljenimi vprašanji Jugoslovanski Narodni banki ter nekaterim reeksportnim podjetjem in posameznikom.

30 REŠITEV ALI EKRAZIT?

Kot teoretične možnosti, da bi se dokončno razčistili računi in da bi finančni kapital izgubil svoj dominantni položaj pa nakaže pisec v zaključku svojega dela 30 rešitev, ki predvidevajo predvsem sledeče: bankam in reeksportnim podjetjem je treba odvzeti vsa protipravno pridobljena sredstva – „to ne pomeni, da bi se moral finančni kapital znova transformirati v etatističnega, marveč kaže na nujnost, da se finančni kapital spremeni v samoupravni kapital pa četudi z nacionalizacijo“ – za sredstva bivšega državnega kapitala, ki bi se s tem vrnila, je treba neposredno prenesti v poslovne fonde gospodarstva ter jih pravično in ekonomsko racionalno razdeliti po gospodarskih panogah in republikah; potrebno bi se bilo prumeriti na policentrični sistem emitiranja sredstev za finansiranje reprodukcije; razveljaviti vse pogodbe o odstopanju deviznih sredstev, za katere se izkaže, da so bila odstopljena pod ekonomskim pritiskom; omejiti razlike v cenah vseh uvoženih proizvodov, katerih cene svobodno oblikujejo uvozniki; neproizvodnim organizacijam, zlasti veletrgovinam in posrednikom prepovedati vlaganje kapitala v druga podjetja, kolikor so za to sami najeli kredit; preiti na svobodni devizni trg itd.

Kolikor so takšni ukrepi, zlasti po zadnjih prekucijah, sploh še izvedljivi, se bo verjetno kmalu pokazalo. A ne glede na to predstavljajo Šošićeva stališča v današnjem času – ko proizvodnja ustvarja in programira človekove potrebe, le-te pa oblikujejo njegove interese in način mišljenja; ko sta mehanizma proizvodnje in potrošnje (vrstni red je lahko tudi obrnjen) skoraj edini sredstvi oblikovanja človeka – vrsto kvalitativno novih pogledov, o katerih bi na vsak način veljalo še veliko razmišljati. Zlasti še zato, ker potem ko odložimo to knjigo, vsaj tako zanimivo kot vsako kriminalko, ne moremo, kot ponavadi, kazati s prstom čez mejo.

Govoril bom o načelu ustavnosti in o pravici do veta.

Predlaganih ustavnih sprememb se je mogoče lotiti na dva načina: 1. tako, da preudarimo same osnove in temelje amandmajev, in 2. tako, da poiščemo izboljšave in izpopolnitve, ki jih amandmaji že vsebujejo. Druga možnost je težko sprejemljiva. Tekst amandmajev je pisan v težkem jeziku in nejasnih frazah in vsebuje številne nelogične, pa tudi nesmiselne odredbe. Tako je v Amandmaju XXXV, točka 16, odstavek 3, zapisano: „Predsednik in podpredsednik Predsedništva ne moreta biti iz iste republike oziroma iz iste avtonomne pokrajine.“ Ta odredba je povsem nesmiselna, saj avtonomni pokrajini volita v Predsedništvo samo po onega predsednika.

Prav tako je težko sprejeti možnost, da bi resno preudarili posamezne rešitve, ki jih ponuja Načrt. Kajti ustava kot osnovni zakon ni samo posledica racionalnih političnih načel, ki se sprejemajo do konca in brez omejitev, marveč tudi političnih dogodkov in kompromisov, ki nimajo mnogo skupnega s principialno politiko, so pa vendar neločljiv del določene politične realnosti. In kakor se politični kompromisi sklepajo ne samo javno, na odprti politični sceni, marveč tudi tajno, daleč od pozornega očesa javnosti, v okviru zaprtih formalnih in neformalnih centrov družbene moči, tako tudi pravi vzroki za določene ustavnopravne odločitve širši javnosti niso znani. Potrebno je bilo, da se vodilni ljudje iz posameznih republik medsebojno obtožijo in užalijo, da je tudi javnost nekaj zvedela o skrivnostnem dogovarjanju na Brionih, na katerem so najvidnejši voditelji odločali o usodi naših narodov. Javnost sicer ne ve, kaj je kdo govoril in kdo je ob sklepanju ustavnih sporazumov žrtvoval del interesov, vendar to po mnenju teh liderjev sploh ni važno. Povsem dovolj je, da javnost verjame, da so dobro delali, prav tako, kakor obstoja boga ni treba dokazovati, marveč verovati vanj. Naknadno objavljane izbranih odlomkov iz brionskih razpravljanj, da bi se opravičilo nastopanje posameznih predstavnikov SRBije, samo potrjuje dejstvo, da vodstvo te dežele nikoli ni imelo resnega namena objaviti in izpostaviti VSE resnice. Pripravljeni je samo obelodaniti ta ali oni del resnice, odvisno od tega, kaj želi s tem doseči, s čimer tako samovoljno oddeljena in okrnjena dejanska resnica postane laž in polresnica. To je verjetno tudi vzrok, da stenogram s sestanka koordinacijske komisije doslej ni bil objavljen, vprašanje pa je tudi, ali bo v doglednem času zagledal beli dan.

Zato je treba govoriti prej o ustavnosti nasploh in pri nas kot o sami Ustavi oziroma amandmajih. Nekoč je ustava pomenila daleč več kot danes. Danes je v veliki meri prazna parola in mrtva beseda na papirju, ki se je malo držijo tudi tisti, ki so jo izdali, še manj pa tisti, zaradi katerih se ustava izdaja. Če je ustava kot pisani akt v veliki meri izgubila svoj smisel in pomen, potem se postavlja vprašanje, kaj pravzaprav ustavnost v političnem smislu je.

Prvotno je imela ustavnost začetek v ideji, da je ustava najvišji in fundamentalni zakon. Dalje se je razvijala z utrjevanjem razlike med ustavo in rednim aktom zakonodajnega organa kot deligirane oblasti. K nadaljnjem vzpostavljanju konstitucionalizma je posebno prispeval John Locke, ki je razvil idejo omejene oblasti (limited government), vlade, ki je omejena s svojim namenom in metodami. Vendar se je ustavnost kot politično načelo dokončno ukoreninila v ideji, da obstajajo določeni fundamentalni principi, ki tvorijo temelj družbe in države in ki omejujejo in kontrolirajo državno oblast in njene nosilce. Torej: ustavnost mora zagotoviti primat ustave, posebno v odnosu do nosilcev oblasti in javnih pooblastil, in predstavljati protiutež vsaki obliki samovolje in uzurpacije oblasti. Ta izvorni pomen ustavnosti zelo dobro izraža naša beseda ustava (v srbsščini: ustav; vendar naslednje drži tudi za besedo ustava v slovenščini; op. prev.), ki, za razliko od istovetne besede v romanskih jezikih, ne izvira iz latinske besede constitutio, marveč od besede ustava, brana (brana pomeni v srbsščini isto kot v slovenščini, lahko pa tudi: jez, zaježitveni nasip, zajeza; op. prev.), s čimer je simbolično označen zgodovinski trenutek in politični smisel naše prve ustave. Prva ustava srbske kneževine je bila namreč izdana z namenom, da zajezi oziroma ustavi in obuzda Miloševo samovladje in absolutizem.

Danes je v tej deželi ideja ustavnosti v veliki meri kompromitirana. Namesto da se oblasti tistih, ki razpolagajo z našo usodo, skrči na potrebno mejo, lahko ustava med drugim zagotovi nekemu posamezniku ali skupini čim večjo in čim trajnejšo oblast, po možnosti do konca življenja.

Ta trenutek je posebno pomembna stabilnost ustavnice ureditve, ki jo ogrožajo neobuzdani voluntarizem vodečih političnih grup.

Nekoč so ustavo simbolično šteli za družbeni dogovor, ki ga sklenejo vsi državljani ali vsaj velika večina, nikakor pa ne oblastniki med seboj. To naj bi pomenilo, da je ustava trajnejša in globlja ureditev stvari, ki se mora obdržati ne samo v tre-

nutku, marveč tudi v času, ko se mora obdržati v letih, ki prihajajo, in ki mora biti prilagojena različnim krizam človeških odnosov. Naša nova ustava iz leta 1963 komaj da lahko traja dve leti, ne da bi se spremenila in pretresla do temeljev. Pri nas se uporno trdi, da pogosto spreminjanje Ustave ni odraz družbene in politične nestabilnosti, temveč prav nasprotno, da je odraz družbene stabilnosti. Vendar je očitno, da ustavna ureditev ni ne stabilna ne trajna, ker je odvisna od razporejenosti sil, ki se naglo in pogosto spreminja in tako ruši vsako gotovost, vsako trajnost in vsakršno avtoriteto. To, kar danes predstavlja skupni dogovor vseh, ki so na oblasti, in na katerega vsi prisegajo, bo že jutri prevarano, ker bo jeziček na tehtnici kazal drugače. Tako postaja Ustava vrba žalujka, ki jo pretresajo mnogi močni vetrovi in ki se priklanja zdaj v to, zdaj v ono smeri, odvisno pač, od kod močnejše piha. V takšnih pogojih Ustava ne predstavlja omejevanja in obuzdovanja oblasti in samovolje vladajočih, marveč je vpravo sredstvo v njihovih rokah, ki ga spreminjajo in odvzrejo, kadar ne služi več njihovem namenu.

Pravico do veta praktično vsebuje zahteva po soglasnosti, ki jo predvideva Amandma XXXI, ki odreja, da o spremembi Ustave odloča Zvezna skupščina ob soglasnosti skupščin vseh republik oziroma avtonomnih pokrajin, in Amandma XXXII, v katerem se predvideva, da pri opravljanju osnovnih ekonomskih funkcij organi federacije ne morejo odločati brez soglasnosti vseh republiških in pokrajinskih organov. Vsa kasnejša ublaževanja tega načela z uvajanjem Predsedništva v igro – nimajo nobenega smisla, ker v teh predmetih Predsedništvo odloča soglasno. Težko pa je verjeti, da bodo predstavniki ene republike zastopali v Zvezni skupščini eno, v Predsedništvu pa drugo. Ker se s temi spremembami prvič uvaja v naš sistem veto, se postavlja vprašanje, kakšen je zgodovinski in politični smisel pravice do veta v federaciji.

Pravica do veta v federaciji je teorijsko najbolj osmišljena v delih Johna Calhouna, velikega političnega filozofa ameriškega Juga, čigar delo Razprava o vladi velja za eno najboljših političnih razprav v Ameriki v prvi polovici XIX. stoletja. Osrednja ideja Calhounove teorije je nevarnost tiranije večine. Vladavina večina v rokah stranke, posameznih interesov ali grupe se lahko vedno zlorabi in postane despotska. Večina si lahko s pomočjo interpretacije ustave in odrejanja javnega mnenja prisvoji pravice, ki pripadajo ljudstvu in tako ogrozi manjšino in svobodo posameznika. Zato je Calhoun namesto vladavine „številčne večine“ (numerical majority) postavil teorijo „konkurenčne večine“ (concurrent majority). Vse centralizirane države, ki koncentrirajo oblast v rokah posameznika, ene grupe, celo večine, so osnovane na principu kompromisa. V skladu z načelom „konkurenčne večine“ princip kompromisa predpostavlja, da ima vsak del skupnosti ali interes pravico do odklonitve oziroma veta na akcije drugih delov. Po

Calhounu pravica do veta, ovire, odklonitve ali nulifikacije tvori ustavo, kajti medtem ko je pozitivna oblast osnova države, je negativna oblast osnova ustave. Bistvo vladavine „konkurenčne večine“ je pravica veta, ki pripada različnim interesom, tako da pozitivna akcija državne oblasti ni pogojena s prevladujočimi prepričanji posameznika kot državljana, marveč s soglasnostjo različnih interesov.

Vendar prikaz te Calhounove ideje, ki ni bila samo njegova, ne bi bil popoln, če si ne bi ogledali zgodovinske usode pravice do veta v rokah federalne enote. Pravice do veta, ki jo lahko molče vsebuje zahteva po soglasnosti vseh držav članic, ali pa je izrecno potrjena v pravici vsake članice, da odkloni že sprejete odločitve Zveze, je povzročala nesporazume in spopade celih sedemdeset let, vse do konca državljanske vojne. Vendar so se tudi največji zagovorniki te pravice, ki so jo logično razvijali do pravice do odepitve, zavedali, da je princip absolutne enoglasnosti nezdružljiv z naravo ameriške federacije. Celo Calhoun, najrazumnejši in najradikalnejši glasnik pravic držav članic, je menil, da je za odločitve v federaciji potrebna soglasnost treh četrtin in ne vseh držav in da se mora država članica, ki nasprotuje, ukloniti odločitvi kvalificirane večina ali pa izstopiti iz zveze. Izkazalo se je, da življenje v širši politični skupnosti zahteva določeno žrtvovanje dela oblasti vsake članice zveze in da se ni mogoče odredi delu oblasti in obenem ohraniti njeno neokrnjeno celoto. Američanom je bila potrebna državljanska vojna, da so končno spoznali nezdružljivost pravice do veta in federalizma. Princip enoglasnosti oziroma veta torej v Ameriki ni prenesel kritike zgodovine in tudi ne kritike z orožjem.

Čeprav je še vedno težko govoriti o vseh praktičnih posledicah pravice do veta, ki se uvaja v naš federalni sistem, je že danes mogoče reči, da bodo skrajno resne in daljnosežne. Videti je, da bo pravica do veta predvsem orožje v rokah tistih, ki se bodo borili za ohranitev statusa quo, zoper vse spremembe, ki jim ne bi ustrezale. Posebno nevaren bo princip soglasnosti, ki se ga bo zahtevalo pri vsaki nadaljnji ustavni spremembi. Tako postaja naša Ustava hočeš nečeš težko spreminljiva, tako imenovana trda ustava po razdelitvi Jamesa Bryceja. Ti, ki zdaj praktično odločajo o spremembi Ustave, nam bodo takoj odvrmili, da bo tudi v bodoče lahko doseči skupni sporazum, kakor ga je menda lahko doseči zdaj. Samo pozabijo dodati, da o tem ne bodo odločevali oni, marveč nova generacija, ki bo mogoče bistveno drugačna. Sedanja grupa politikov – ne glede na različnost nacionalne pripadnosti, izvira iz enega istega zaroda, ki je dolgo delil iste poglede in isto usodo in ki je skupaj prišel na oblast. Njim je bilo lahko stalno spreminjati obstoječe in sklepati nove dogovore, postaviti pod vprašanje vse razen svoje lastne oblasti. Kdo pa jim daje pravico, da s temi ustavnimi amandmaji večje roke prihodnji generaciji? Ali hoče morda sedanja generacija oblastnikov ovekovečiti svoje življenje in svojo oblast tako, da napravi večno tisto, kar je bilo vedno minljivo, tisti lažni sijaj, ki obkroža ljudi moči, ki krepi njihove apetite, ki nagiba duha jare gospode k veri v neminljivost svoje oblasti in svojih dejanj.

Spričo tega bi bilo morda vredno opomniti, da zgodovina ne pozna samo rednega oziroma ustavnega postopka za spremembo obstoječe ustave, marveč tudi neustavno pot, oziroma spremembo z izvenustavnimi sredstvi, ko ljudstvo nima le dolžnosti biti pokoren legitimni oblasti, marveč tudi izvorno pravico do odpora in upora. Že Thomas Jefferson je poudarjal nujnost „permanentne revolucije“ in potrebo, da se ustava spreminja na vsakih dvajset let. „Bog nas varuj,“ je pisal, „dvajsetih let brez revolucije. Katera dežela lahko ohrani svojo svobodo, če vodstvo ne čuti, da je ljudstvo obdržalo svoj uporni duh? Ljudstvo naj se spomni na orožje... Drevo svobode je treba zalivati s krvjo rodoljubov in tiranov.“ Jefferson je določil periodo dvajsetih let, ker je verjel, da je to dovolj, da nova generacija povsem prevzame vse vodilne vloge v neki družbi. Očitno pa pri nas ne zadostuje niti 25 let, saj večidel isti ljudje, kot so izdali našo prvo povojno ustavo leta 1946, tudi sedaj spreminjajo obstoječo Ustavo. POTEMTAKEM BI SE BILO TREBA ŠE ENKRAT VPRAŠATI: ALI BO NALOGA NAS PRAVNIKOV RAZLA GAT! IN BRANITI USTAVO ALI SPRAVITI LJUDSTVO K ZAVESTI O PRAVICI DO UPORA?

KOSTA ČAVOŠKI

OPOMBA UREDNIŠTVA: Sekcija pravne fakultete združenja beograjskih univerzitetnih učiteljev je 18., 19. in 22. marca organizirala diskusijo o predlaganih ustavnih amandmajih. Beograjski STUDENT je posvetil diskusiji precejšnjo pozornost in izvajanja sodelujočih objavil na več straneh. Tribuna objavlja prevod diskusije magistra Koste Čavoškega.

Podvođenje studenata boginji pravde i vlastodršcima

* Samo neki od povoda —

* 1968.

* »U toku 1970. godine osuđeni su sledeći studenti:

a) **Božidar Borjan** na kaznu zatvora, dva puta po 30 dana na osnovu Zakona o štampi i drugim vidovima informacije, a sa obrazloženjem da nije naznačio svoje ime kao glavnog urednika internog izdanja časopisa studenata filozofije »Krug«. Iako su kao urednici sa jednakom odgovornošću označena četiri lica, kažnjen je samo Borjan;

b) **Slobodan Cvijetić i Rade Nedeljković** kažnjeni su sa po 25 dana zatvora zbog deljenja Proglasa Fakultetskog odbora o štrajku gladu u znak solidarnosti sa rudarima Kaknja. Iz istog razloga kažnjeno je zatvorom i nekoliko studenata u gradovima u unutrašnjosti Srbije;

c) **Vladimir Mijanović, Radoljub Rakić i Ljiljana Jovičić**, kažnjeni su sa 30, odnosno 25 dana zatvora sa obrazloženjem da su prilikom festivala dokumentarnog filma u Domu sindikata, aprila 1969. kršili javni red i mir;

d) **Dušan Kuzmanović, Biljana Stefanović, Aleksandar Milenković, Dragiša Paunović, Nikola Dimitrijević i Ljiljana Jovičić** kažnjeni su sa po 15 dana zatvora zbog toga što su se 29. XI 1970. — kao što se u rešenju D. UP. br. 7520-25/70 navodi — »ponašali drsko« pred izlogom američke čitaonice u kome se nalazila slika predsednika SAD Niksona i, konkretno, što je »okr. Kuzmanović ohrabrujući ostale digao nogu nameravajući da udari istom u izlog, psujući nešto«. **Biljana Stefanović** što je »pljunula na isti«, a ostali što su »postupak ovih dvoje... odobrivali«.

2. Veći broj studenata optužen je po krivičnom, odnosno prekršajnom zakonu zbog štampanja saopštenja Fakultetskog odbora Saveza studenata Filozofskog fakulteta u Beogradu od 27. maja 1970. saslušavan i pozivan na saslušanje (**Milomir Edlić, Vladimir Vojvodić, Ljiljana Jovičić, Sonja Liht, Milan Nikolić, Ilija Moljković, Dušan Bošković, Slobodan Perunović, Dušan Kuzmanović, Goranko Đapić, Vladimir Mijanović.**)

3. Uoči posete predsednika Niksona priveden je ili pozvan u SUP veći broj studenata i tom prilikom im je saopšteno da im se, u okviru specijalnog ovlašćenja, preporučuje da se zadržke kod svojih kuća od 29. IX do 3. X o. g. (**Danilo Udovički, Aleksandar Čirić, Dušan Kuzmanović, Dušan Bošković, Milan Nikolić, Radoljub Rakić, Neda Nikolić, Lazar Stojanović, Slobodan Perunović, Momčilo Živojinović, Milano Ćirković, Svetlana Kojić, Aleksandar Kostić.**)

4. Oduzeti su pasoši, ili nisu produženi, studentima **Vladimiru Mijanoviću, Božidaru Borjanu, Sonji Liht, Iliji Moljkoviću i Dušanu Kuzmanoviću.**

5. a) U julu ove godine uhapšeni su predsednik FOSS-a **Vladimir Mijanović** i sekretar **Goranko Đapić**. Protiv Mijanovića podignuta je optužnica (KT. br. 1155/70. od 29. VIII 1970.) i započet proces pred Krivičnim većem Okružnog suda u Beogradu.

b) **Mika Boljević** optužen je i sudi mu se po čl. 292a KZ. Sudeње je u toku;

c) **Goranko Đapić**, sekretar Fakultetskog Saveza studenata, više puta je hapšen i okrivljen po krivičnom i prekršajnom zakonu. Poslednji put je uhapšen početkom septembra i posle 30 dana istražnog zatvora pušten bez objašnjenja.

(Iz pisma Veća Filozofskog fakulteta u Beogradu upućenom predsedniku Skupštine SR Srbije, »Filozofija« 4/70).

* Osuđen **Vladimir Mijanović** na 20 meseci. Kazna smanjena na 12 meseci. Nalazi se na izdržavanju kazne.

* Podignuta optužnica protiv **Jovice Aćina** zbog teksta objavljenog u »Studentu«.

* Okružni javni tužilac Beograda Spasoje Milošev je u jučerašnjem razgovoru s grupom poslanika Savezne skupštine postavio pitanje: Da li je tužilaštvo nadležno da kontroliše štampu i druge publikacije i podnosi zahteve za zabranu nekog lista. Dosad je Okružno javno tužilaštvo u Beogradu podnelo isto toliko zahteva za zabranu nekog lista, koliko su podnela sva ostala tužilaštva u zemlji. Zahtevi za zabranu nailazili su na podeljena mišljenja. Jedni su ih odobravalii, drugi — osuđivalii.

Milošev je tražio da se oceni da li je zabrana određenog lista administrativna ili politička mera. Lično smatra da je to politička mera (podvukao M. D. V.) i da bi zahtevi za zabranu trebalo da potiču od političkih organa, a ne od tužilaštva.

Zabrana lista — politička ili administrativna mera

(Okružno javno tužilaštvo u Beogradu podnelo zahtev za zabranu listova koliko sva tužilaštva u zemlji zajedno) (podvukao M. D. V.) (»Politika«).

Počelo je 1968. godinom. Za mnoge generacije bila je to godina kada su se počele gubiti iluzije o ovom društvu i ljudima na vlasti. Vrhunac koji je doveo do potpunog raskida sa iluzijama i razoblicenja vlastodržaca je godina 1971. — godina verovatnog nestajanja Jugoslavije. Mnogo toga se dogodilo i u međuvremenu.

U svakom slučaju — DANI NEVINOSTI ZA NAMA. Pa kad je već tako, kad već rušimo i ono što nam je neophodno i najsvetlije, počnimo da govorimo i o onom što je stvarno zabluda i mit koji nam doista nikad nije bio potreban, o onome što nikad nije ni postojalo — NEZAVISNOST I SAMOSTALNOST SUDA.

Na poslednjoj Skupštini SS je mnogo govoreno o tome kako se »mi ne možemo mešati u poslove sudstva«, »kako se ne možemo zalagati za neke ljude pod udarom suda jer bi tako postali zagovornici neke 'elite', strane našem društvu«, »kako ne možemo prejudicirati odluke suda«, »kako ne smemo povređivati nezavisnost i samostalnost sudstva«, itd.* List kragujevačkih studenata FAKK (koji inače veoma cenimo) je verovatno sa punim uverenjem i najiskrenije, a i zbog drugčijih iskustava tim povodom pisao: »... u odluku Suda, pa ma kakva ona bila, će se verovati; ne slepo, već sa istinskim poverenjem, što je najobičniji 'demokratski manir' čoveka odraslog i vaspitavnog u društvu koje se punim pravom može nazvati demokratskim. To je njegov uspeh«.

Mogli bi smo navesti još mnogo toga što bi se moglo označiti nesvesno izmanipulisanim »demokratskim ponašanjem«, a još više onoga što svesno manipuliše demokratijom govoreći o nezavisnosti sudova.

Govoreći istorijski i na osnovu današnjih iskustava, nezavisno i samostalno sudstvo nikada nije postojalo. »Istorija i savremena praksa konstatuju da takva sudska funkcija nije nikad postojala i da sudstvo nije nikad bilo ne samo u socijalno-političkom nego i u pravnom smislu potpuno nezavisno i jednako zakonodavstvu i izvršnoj vlasti, jer to u krajnjoj liniji nije ni objektivno moguće.«¹⁾

Periodi u kojima je sud bio nezavisniji i samostalniji, kada se rukovodio demokratskim i objektivnim vrednostima a manje dnevnim političkim interesima i zahtevima, bili su uvek vezani za bujanje slobode čoveka i njegovog stvaralaštva. Sud je tada predstavljao sredstvo humanizacije politike i uslov demokratskog života.

Za same početke socijalizma karakteristično je hipertrofiranje i prevladavanje fenomena političke vlasti. Izrasla iz revolucionarnog pokreta širokih masa, postajući sve više svojina malih grupa vlastodržaca politička vlast je koristila sudstvo kao puko sredstvo u ostvarenju svojih interesa. Sud je kao deo prinudnog aparata, u kome su »osnovni nosioci bili oružane snage, politička policija, i tužilaštvo«, sve više postajao »srž« prave političke vlasti, arbitrirajući silom umesto argumentom. Nikakve veće razlike u odnosu na staro sudstvo nije bilo, ono je i dalje bilo organizovano »u obliku politički potčinjenog i birokratizovanog sudstva; (podvukao M. D. V.) ali, i uz izvesne novine koje su u početku imale radikalniji i popularni karakter a docnije su ga gubile.

Osnovne karakteristike ovog sudstva ostaće skoro nepromenjene u svim socijalističkim zemljama do danas i time i u Jugoslaviji. (Podvukao M. D. V.)

Ono se shvata i jeste više zavisno nego nezavisan organ;...²⁾

Mnogostruki su i različiti uticaji na sudstvo; od finansijske zavisnosti, postavljanja sudija i tužilaca na osnovu krajnje proizvoljnih pragmatično-političkih kriterijuma, do konkretnih tajnih i javnih političkih pritisaka vladajućih grupa. Uz opravdanu bojazan da se sud ne birokratizira i da se zbog toga deprofesionalizuje, laicizira, provlačila se i postala sve dominantnija težnja da se na funkcije sudija-građana sve više dovode ljudi koji su potpuno podanički nastrojeni prema političkim vlastodršcima, i koji kao takvi ničeg zajedničkog nemaju ni sa pravdom, ni sa pravdom. **Ustvari, radi se o težnji vlastodržaca i političke birokratije da potpuno kontrolišu sve centre odlučivanja.**

I pored svih ovih istorijskih i današnjih očiglednosti i istina, politički moćnici, svesno manipulišući javnošću, govore da niko nije »ni izvan ni iznad sudstva«, pozivajući se pri tom na demokratiju i demokratski kurs našeg razvitka. Pored one takoreći objektivne, u sam sistem ugrađene mogućnosti uticaja koji im stoji na raspolaganju, politički moćnici obilato koriste i svoj privatni uticaj i veze da preko onih koji nemaju ni ličnog dostojanstva, ni dostojanstva pravnika isforsiraju svoje odluke i daju im zakonsku snagu.

Ako imamo u vidu samo ove faktore, samo naznačeno istorijsko iskustvo i našu današnju situaciju u vezi sa svim proganjajima studenata, postaje bar malo jasnije čemu i kome služe i u funkciji čega su ovi obračuni sa studentima. Volja vladajućih grupica, koje bezbedno sede u svojim kabinetima iza svoje moćne mašinerije, zamenila je zakon koji je postao samo kamufliža i lažno pokriće za ono što sa pravom, pravdom i demokratijom nema ničeg zajedničkog. Ocene i stavovi političkih moćnika postali su zakon, bar kad se o studentima i delu intelektualaca radi. Zar o tome najbolje ne svedoči deo obrazloženja u rešenju kojim se B. V. Borjan kažnjava na dva meseca zatvora: »Imajući u vidu sve to kao i opšte poznate okolnosti situaciju i atmosferu posebno na Filozofskom fakultetu u Beogradu gde su u poslednje vreme dolazili do izražaja razni ekstremni stavovi pojedinih grupa, kao situacija u Srpskom filozofskom društvu, gde je u poslednje vreme dolazilo i do neprijateljskih istupanja pojedinaca a imajući u vidu i navode iz zahteva da u suštini pojave ovog časopisa stoje ideje ekstremne grupe studenata na Filozofskom fakultetu poznate još iz junske događaja 1968...«³⁾ Više se ne radi o uticajima na sud, radi se o gubljenju svake njegove autonomnosti i napuštanju objektivnih kriterijuma.

Pošto se već radi o mogućnostima zauzimanja stavova i uticaju na sudstvo, zašto bi sud u već proklamovanoj demokratiji bio izvan udara javne reči i kritičkih razmatranja? Neophodno je da rad suda bude podvrgnut kritičkom preispitivanju svih u društvu, a da ne govorimo da je u svakom slučaju to manje opasno po demokratiju nego da na njega utiče samo grupica ljudi pogotovo ako imamo u vidu posledice ovakvih uticaja: zatvori, lisice, fizička i psihička maltretiranja.

Ovakva situacija stvorila je od studenata ljude koji se gotovo nalaze izvan sistema. Moglo se prvobitno verovati da se radi o grupi studenata, o jednom delu studenata, o neprihvatljivosti ovog ili onog, ali poslednjim postupcima i najsumnjičavijima je postalo jasno da se radi o — studentima. Studentima koji se bave bilo kojom javnom delatnošću i koji su spremni da iznesu svoje stavove javno i otvoreno. Moć političke birokratije ne pristaje ni da sasluša bar disonantne glasove. Poduži spisak je najdublji dokaz za to, i nikakvi dodatni dokazi nisu neophodni.

Ne samo da ovakvo stanje pogađa studente, već sve više poduje stvaranju neodgovornog društva, društva u kome se upravo oni ljudi koji govore da »niko nije izvan i iznad suda« nalaze izvan sudskih kompetencija, ne odgovaraju za svoje greške i proizvoljnosti, a ostali, u ovom slučaju studenti, jer o njima je reč, ne znaju ni zašto su, ni kad su, ni do kojih granica odgovorni, a »odgovornost zahteva da čovek unapred zna za šta ali i dokle odgovara... Svi oblici 'lova na veštice', svaka inscenirana i u ime 'viših ciljeva' nametnuta odgovornost, svaka kolektivna psihoza koja izaziva pojave i izbegavanje prave odgovornosti, — pretpostavlja u punoj krizi« (podvukao M. D. V.)⁴

Ne može se nasesti, i ne smemo više nasediti pričama i bajkama o nezavisnosti suda i demokratskom ponašanju, radi se o

gnusnoj manipulaciji. Treba to jasno reći. Više se o tome ne može i ne sme ćutati. U prilog tome upravo i govore razlozi i pretpostavke demokratije; sud sudi na osnovu »društvene racionalnosti« koja je izvan zakona. Dosada su u stvaranju te »racionalnosti« učestvovali samo vladajuće grupe, a upravo demokratska obaveza svih nas je da je stvaramo svi. I zato i Skupština SS i sve druge studentske organizacije i forumi imaju pravo i moraju, bez ikakvog straha da će se ogrešiti o demokratiju, da govore i zauzimaju stavove povodom progona i suđenja studentima. To im pravo niko ne može osporiti. Ako ga zvanično ospore, ako se takav najdemokratskiji način pokaže bezuspešnim, demokratija zna i za druga sredstva, recimo: demonstracije, štrajk ili pobunu.

MILORAD D. VUCELIC

* Skupština je ipak i pored ovakvih stavova zauzela delimično principijelan stav:

»Skupština smatra da organi javne bezbednosti i Javnog tužilaštva, u tužbenju zakonskih propisa, ne mogu zloupotrebljavati svoju važnu društvenu funkciju, i da iznošenje i prenošenje ideja nije inkriminisano kao krivično delo, već samo fakičke razume«.

(Iz zaključaka Skupštine SS)

ZAKAJ JE PROPADLA REFORMA LETA 1965 IN ZAKAJ BO (NAJBRŽ) PROPADLA REFORMA LETA 1970

(POSKUS PRIKAZA VZROKOV)

Osnovni cilji reforme leta 1965 so bili:

1. stabilizacija cen
2. intenzifikacija proizvodnje
3. do leta 1970 zagotoviti uravnoteženo plačilno bilanco in pol milijarde dolarjev rezerv
4. do leta 1970 zagotoviti konvertibilnost dinarja.

Sedaj, ko je minilo leto 1970, je nastopil ugoden trenutek za oceno uresničevanja teh načrtov. Ugotovitev so nedvoumne:

A/ V tem času smo zamenjali tri vlade. Zaključek je jasen, nobena od teh vlad »ni odgovorna« za to, kar se je (ni) storilo.

B/ Od leta 1960 dalje lahko opazimo konstantno padanje stopnje rasti našega gospodarstva. Do tega leta smo bili po stopnji rasti med prvimi deželami na svetu. V desetih letih nam je uspelo pasti pod svetovno povprečje.

C/ V zadnjem času smo drugo najbolj nestabilno gospodarstvo v Evropi. Pred nami je samo še ČSSR (zakaj je na Češkem tako, najbrž ni težko ugotoviti).

D/ Trenutno imamo okoli 320.000 nezaposlenih, s čimer smo med prvimi v Evropi. Obenem pa imamo tudi okoli 820.000 delavcev v tujini. Vprašamo se seveda lahko, kolikšna bi bila nezaposlenost, če bi se z delci vrnili.

E/ Po teh računih imamo torej cca 1.200.000 ljudi izven samouprave.

Poleg zgoraj naštetih dejstev lahko sedaj tudi ugotavljamo, v kakšni meri so bili uresničeni cilji reforme:

1. Namesto stabilnih cen imamo sedaj zamrznjene cene in dohodke. To zamrznjenje pa je le začasn administrativni ukrep. Če namreč temu ne bodo sledili drugi ukrepi (in o tem zaenkrat še ni nobenih znakov), bodo dohodki in cene po sprostitvi — kar se bo moralo prej ko slej zgoditi — začeli zopet naraščati. To bo pa seveda pripeljalo do ponovne inflacije.

2. Glede intenzifikacije proizvodnje pa lahko ugotavljamo, da imamo danes še množico nerentabilnih podjetij.

3. Kar se tiče uravnotežene plačilne bilance ter kar bi moralo biti urejeno do lanskega leta, je rezultat spet popolnoma jasen. V lanskem letu smo imeli največji deficit v plačilni bilanci po vojni.

4. Namesto konvertibilnega dinarja smo dočakali ponovno devalvacijo.

Položaj je torej precej alarmanten. Najbolj zaskrbljujoče pa je to, da ni nobenih znakov, da se bo situacija kaj spremenila. Vprašati se moramo, ali je bilo možno ta neuspeh že vnaprej predvideti.

Kratek zgodovinski oris situacije nam odgovori pritrilno na to vprašanje. Do leta 1960 je bila stopnja rasti gospodarstva zadovoljiva. S tem obdobjem se je za Jugoslavijo končala stopnja nerazvitosti. Prišli smo na prag evropskega razvoja. Dotedanje delovanje je bilo za novo raven zastarelo. V gospodarstvu kadri nimajo ustrezne izobrazbe, vodstvo je nezmožno za višji nivo.

Leta 1962 smo prišli do krize. Centralistični elementi so izkoristili priložnost za kritiko decentralizacije. Zagovorniki slednjega so zahtevali mnenje znanstvenikov z ekonomskega področja. Ti so izdali t. im. »rumeno knjigo«, ki je bila sprejeta in leta 1963 je bilo gospodarstvo spet kolikor toliko urejeno. Vendar se vlada ni popolnoma držala ukrepov, ki jih je narekovala ta knjiga, tako da je beograjski ekonomski inštitut že predvideval novo krizo. Leta 1964 se pojavijo elementi inflacije, nestabilnosti, strukturne neuskajenosti. Institut opozarja, da gremo v katastrofo. Takratna vlada je zaprosila inštitut za učinkovit program za ureditev gospodarstva. Le-ta je ugotovil, da bi za tak program rabil tri leta. Ker se je vladi zelo mudilo, je ta predlog zavrnila in sama sestavila program v štirih mesecih. Takšna je bila osnova za porod reforme leta 1965. Vlada sploh ni uporabila svojega ekonomskega inštituta, to pa je seveda vodilo v neuspeh. Celotna ekonomska politika se je sprevrgla v monetarno politiko. Znanstveniki so začeli opozarjati na nepravilnost takšne gospodarske politike, najprej interno, nato pa še javno. Precej točno so prognozirali posledice takšne politike. Nekateri pa so celo ugotovili, da bo leta 1970 našo gospodarstvo spet pred razsulom. Leta 1967 je beograjski inštitut izračunal, kakšne izgube imamo zaradi nepravilne gospodarske politike, vendar naša takratna vlada tega ni upoštevala.

V reformi leta 1965 pa je ni bilo vse narobe. Z njo smo povečali vlogo trga, zato smo danes tudi bližje (čeprav še vedno daleč) konvertibilnemu dinarju kot leta 1965. Očitno pa se naši politiki niso zavedali, da samo sprostitve trga ne bo pripeljala do rešitve našega gospodarstva. Iz zgodovine namreč vemo, da je bila v času liberalnega kapitalizma, ko praktično ni bilo vmešavanja države na gospodarskem področju, stopnja rasti gospodarstva v zahodnoevropskih deželah le okrog 2 do 3 %, to pa je za danes očitno premalo.

Med leti 1965 in 1970 smo imeli povprečno stbpmno rasti gospodarstva 5 % letno, namesto deset. Zaradi tega pa tudi okoli 750 milijard starih dinarjev izgube družbenega produkta letno (po izračunih prof. Horvata). Vse to nas je pripeljalo do ponovne reforme, ki se za razliko od prejšnje imenuje stabilizacijski program. Ta program pa je precej pomanjkljiv, saj vsebuje v glavnem samo začasne administrativne ukrepe, ti pa ne rešujejo naše kronične inflacije.

Po vsej tej kritiki pa naj povemo, da naš gospodarski sistem le ni tako slab, kot se nam dozdeva. V osnovi je precej dober, tako da bi bile potrebe le nekatere korekcije, ki pa, kot je videti, še ne bodo tako kmalu izvedene. Iz analiz vemo, da je pri nas nepravilno naraščanje dohodkov eden glavnih vzrokov naraščanja cen. Tega problema pa ne bomo rešili tako, da bomo osebne dohodke prepisovali, pač pa tako, da bomo v praksi izpeljali načelo delitve dohodka po delu. To pa je možno le z zelo ostro kontrolo dohodkov in z efektno fiskalno politiko, česar pa doslej nismo poznali. Ob tem naj omenim, da nam je bila doslej anticiklična gospodarska politika precej tuja, čeprav pri nas obstajajo zelo močni gospodarski cikli. Takšna anticiklična politika (fiskalna in proračunska) bi lahko zelo pozitivno vplivala na naše gospodarstvo.

Zaradi gospodarskih težav smo tudi priča prepirom med republikami. Vsaka zase trdi, da jo druge izkoriščajo. To pa je precej sporno, saj mora po logiki izkoriščanja nekdo dobiti, drugi pa izgubiti. V resnici je mnogo bolj bistven problem izkoriščanje gospodarskih panog med seboj. Tako npr. naftna industrija izkorišča tobačno, saj so v prvi za podobno delo osebni dohodki precej višji kot v drugi. Takšne nepravilnosti pa bi rešila delitev po delu in pravilna fiskalna politika.

Drugo sporno vprašanje pa je vprašanje integracij delovnih organizacij. Kje je tukaj meja, ki je ne smemo preseči, da nas ne pripelje do monopolov, ki zelo negativno vplivajo na cene? Pri nas smo že marsikje presegli to mejo. Zelo očitno je to v bančništvu, kjer imajo banke takorekoč monopol pri finansiranju gospodarstva.

Precej pomemben pa je tudi problem zveznih skladov. Zadnje čase se borimo za odpravo državnega kapitala in s parolo samoupravljanja želimo ta sredstva razdeliti med republikami, tako da bi jih torej v bistvu dobile republiške banke. S tem pa odpravimo še tisto javno kontrolo (čeprav slabo), ki smo jo doslej imeli preko zvezne skupščine. Ne bi smeli likvidirati teh skladov, pač pa bi morali reformirati javno kontrolo. Potreben nam je sklad za nerazvite, ki pa ne sme ostati nek fond za preraščanje sredstev med republikami. Tu bi bila potrebna ostra kontrola delitve in porabe teh sredstev, kot je to na primer pri Mednarodni banki za obnovo in razvoj.

Iz vsega tega vidimo, da ni treba veliko spreminjati. Potrebno je spremeniti samo prakso, ki ni demokratična in samoupravna. Nujno moramo odpraviti našo državno superstrukturo in jo zamenjati z nekakšnim gospodarskim servisom. Gospodarske odločitve morajo biti centralistične, da dosežemo enotnost na tem področju, medtem ko naj se politične odločitve decentralizirajo. Ni nam toliko potrebna reforma gospodarstva, kot pa reforma države.

Članek je napisan na osnovi zapiskov iz predavanja prof. Horvata, ki ga je imel pred mesecem dni na ekonomski fakulteti.

JANEZ DORNIK

Odbor za zdravstvo in zdravstveno zavarevanje socialno-zdravstvenega zbora je na seji 22. marca 1971 razpravljaj o navedenem predlogu oziroma pobudi Slovenskega zdravniškega društva. Odbor je pobudo pozitivno ocenil, menil pa je, da vseh predlogov ni mogoče uresničiti z republiškim zakonom. Prepoved reklamiranja alkoholnih pijač, tobaka in tobačnih izdelkov ter drugih zdravju škodljivih snovi, izdelkov in predmetov se spričo enotnosti jugoslovanskega tržišča lahko uveljavi le na celotnem območju Jugoslavije. Odbor je zato sklenil predlagati socialno-zdravstvenemu zboru zvezne skupščine, naj prouči možnosti za realizacijo omenjenega predloga ter sprejme potrebne ukrepe.

Predlog Slovenskega zdravniškega društva za zakonsko ureditev prepovedi nekaterih oblik propagande in prometa z zdravju škodljivimi izdelki

OBRNI!

DENARNAKAZEN ZA POLITIČNE NAPAKE

Marko Kozman, urednik RTV Ljubljana je bil kaznovan z 200 N-din, ker je na TV objavil vest o zborovanju ljubljanskih študentov ob sojenju študentu Mijanoviču v Beogradu.

Na teach-inu o informiranju, ki so ga organizirali študentje na strojni fakulteti 19. marca 1971, je tov. Fortič, direktor TV sporeda, na vprašanje, zakaj je bil urednik TV sporeda pravzaprav kaznovan, odgovoril, da to sodi v okvir pravilnika o nagrajevanju po delu (smeh v dvorani). Očital nam je napačno razlaganje in nerazumevanje nekaterih dokumentov o postopku kaznovanja urednika Kozmana. Z objavo teh dokumentov prepuščamo namene takšnih „nagrajevanj“ v presojo bralcem.

Lj., dne 12. 3. 1971 68-12/57

Generalna direkcija
predsedniku sveta org. enote TV sporeda, tu

Na željo direktorja tov. Dušana Fortiča in ker sem na svojo pobudo sprožil postopek zoper Vida Štempiharja in Marka Kozmana v zvezi z objavo poročila o sestanku študentov, na katerem so le-ti protestirali zoper aretacijo Mijanoviča, bi želel tov. predsednik ponovno opozoriti na nekatera sicer znana stališča.

1. V programskem konceptu zavoda RTV smo prav zaradi stvarnih potreb podrobno obravnavali problem informativne dejavnosti sporedov. Naj zato citiram del koncepta, ki se neposredno nanaša tudi na obravnavani primer:

„Temeljno izhodišče za objektivno informiranje je zaradi tega predvsem v skrbnem tehtanju vseh osnovnih zmehčnosti dejstev, prijetnih in manj prijetnih. Objektivno informiranje pa se ne more zastaviti zgolj pri izbiri dejstev, o katerih je treba informirati, pač pa je dolžna odigrati tudi svojo aktivno vlogo, s tem, da opozori na družbeni pomen teh dejstev, da opredeli njihov idejni pomen.“

Ze v pismu sekretarju zavoda, v katerem sem prosil, naj pravna služba prouči pritožbo tov. Kozmana sem opozoril, da ni sporno ali je bilo treba poročilo o sestanku študentov objaviti ali ne. Sporno je, da se objavlja vest v drugi polovici teksta solidarizira z udeleženci sestanka. Prav to dejstvo pa je v nasprotju s programskim konceptom zavoda, ki ga je tudi tov. Kozman dolžan spoštovati. Ta del vesti se glasi: „Več kot 300 udeležencev zborovanja je menilo, da je sodna pot za odpravljanje političnih sporov nedopustna in da takšni procesi načenjajo demokratične družbene odnose...“

Na sestanku s tov. Kozmanom, Štempiharjem, Zorčičem. Plešo in ne spominjam se točno, kdo je bil še prisoten, smo vest podrobno analizirali.

a) Predsednik Zveze študentov na beograjski filozofski fakulteti Vladimir Mijanovič je bil pred rednim sodiščem obsojen na 20 mesecev zapora. Nič nimam proti temu, da skupina študentov meni, da je „sodna pot za odpravljanje političnih sporov nedopustna in da takšni procesi načenjajo demokratične družbene odnose“. To je pač njihova pravica in njihov mnenje. Smatram pa, da je težka programska napaka, če mi v svojem poročanju samo slepo ponovimo njihovo mišljenje, pri-

stanemo na to, da se delikt, zaradi katerega je bil rednim sodiščem obsojen Mijanovič prekrsti v naših poročilih v „politični spor“ itd.

b) Na sestanku smo nesporno ugotovili, da je bil tov. Ivo Zorčič s strani sekretarja univerzitetnega komiteja na ta sestanek in njegovo vsebino opozorjen in da so, kot je to izjavil tov. Štempihar, o tej informaciji razpravljali in se kljub temu opozorilo odločili, da vest objavijo. Menim, da je sklep o objavi pravilen, ni pa prav in v skladu z zapisanim konceptom, da se kljub temu opozorilo nismo od stališča idejno distancirali.

c) Tov. Kozman je v poznejšem razgovoru z menoj med drugim pojasnil objavo vesti tudi s tem, da je sodelavcu, ki je vest pripravil večkrat zapovrstjo odklonil objavo različnih vesti, da pa je tokrat menil, da bi bilo nerodno, če bi odklonil to vest. Menim, da je tako ravnanje preveč kompromisarsko, čeprav je tov. Kozman prav nasprotno kot v tem primeru znan kot zelo odločen delavec, ki ni pripravljen sklepati kompromisov.

č) V razgovorih s tov. Kozmanom, ki sva jih imela po nedavnem sestanku in po njegovi pritožbi zoper zmanjšanje variabilnega dela OD zaradi površno opravljene uredniške dolžnosti, sem mu zelo jasno povedal nekaj dejstev.

1. Da sem bil pripravljen razumeti objavo te informacije kot normalno možen spodrsrlaj, da pa mi je tov. Kozman s svojim nastopom na sestanku tako možnost onemogočil; (Merčun pač ni tako odločen delavec kot Kozman in je bil na kompromis pripravljen – op. prepis.)

2. Da je treba tov. Kozmanu dati ustrezno priznanje za uspešno delo v TVD, da pa ga to ne odvzema odgovornosti za storjeno napako;

d) Glede na dejstvo, da tov. Kozman v svoji pritožbi z dne 12. 2. 1971 razširja pritožbo tudi na oporekanje vsebinske napake, sem vas tov. predsednik dolžan opozoriti na dejstvo, da je stališče programskega vodstva zavoda v oceni programske napake enotno in glede na pristojnosti svet org. enote te ocene ne more spreminjati. Svet organizacijske enote lahko na osnovi pritožbe tov. Kozmana sicer pove svoje mnenje tudi o vsebinski strani, toda to je samo mnenje. Z drugimi besedami, naj zaradi jasnosti povem, da kot programski starešina zavoda skupno z obema direktorjema za radijski in TV spored vztrajam pri vsebinski oceni. Svet org. enote pa lahko po svoji presoji na osnovi pravilnika o variabilnem delu OD odloča o tem, ali je ukrep o zmanjšanju variabilnega dela OD tov. Kozmanu primeren ali ne, oziroma lahko višino zmanjšane variabilnega dela s svojim sklepom spremeni.

Pri tem naj dodam svoje osebno mnenje. Vsebinska napaka je bila storjena in s tem dokazana v tem konkretnem primeru površnost. Ni mogoče imeti dveh meril – eno za sodelavce, drugo za urednike. Konkretna višina zmanjšane variabilnega dela zaradi površno opravljenega dela, pa se mi zdi v tem primeru manj bistvena.

e) Tov. Kozman se v drugem odstavku pritožbe sklicuje na to, da na sestanku v uredništvu APO vest ni bila ocenjena kot programska napaka in spodrsrlaj in da sta oceno dala le generalni direktor in direktor TV sporeda.

Ta interpretacija ni točna. Tov. Štempihar je na sestanku pri meni in tudi na sestanku v uredništvu priznal, da gre za programske napake in spodrsrlaj. V večurni razpravi v uredništvu APO noben od prisotnih tovarišev članov uredništva APO oceni generalnega direktorja in direktorja TV ni oporekal, razen tov. Kozmana. In končno, generalni direktor in direktor TV sta dolžna intervenirati s svojimi ocenami kot programsko najodgovornejša delavca v zavodu.

Tovariški pozdrav
Generalni direktor
MILAN MERČUN, l. r.

Urednik TV sporeda je torej storil težko programske napake, ko se v imenu RTV Ljubljana ni distanciral od stališča ljubljanskih študentov. Urednik bi moral v imenu delovnega kolektiva RTV in v imenu njegovega ustanovitelja SZDLJ, obsoditi ljubljanske študente zaradi njihovega stališča, da je „sodna pot za odpravljanje političnih sporov nedopustna in da takšni procesi načenjajo demokratične družbene odnose“.

Sprašujem se, ali lahko v imenu celotnega kolektiva ali celo organizacije en sam človek izreče sodbo, daje oceno in nepreklicna stališča (SZDLJ)? Tov. Kozman se ni mogel opreti na nobeno drugo nasprotno stališče, razen morda na spremenjeno obtožnico zoper Mijanoviča (ki pa je verjetno ni imel pri roki). Vendar bi verjetno tudi sklicevanje na obtožnico imelo nasprotni učinek pri gledalcih TV, osmešilo bi televizijo in večina bi dala prav študentom. Torej med dvema možnostma: objaviti ali ne objaviti vesti o zborovanju študentov, je urednik izbral slednjo, ker je bil tudi sicer opozorjen na pomembnost zborovanja od strani Univerzitetnega komiteja. Ker pa svoje delo opravljal zavestno, se v postopku ni čutil krivega in se je zoper kaznen pritožil. Pritožba je bila rešena po sili avtoritete. Naj se torej veseli, da jo je zaradi tako težke programske napake „izkupil“ le z denarno kaznijo. Namen kazni je, brez dvoma, povračilo. Ravnaj se tako, kot bi tvoji predpostavljene ravnali, pa bo vse v redu. Oni so boljši, pametnejši, bolj razgledani, svetlejši.

Popolnoma torej drži ugotovitev, izrečena na teach-inu: nivo izobrazbe in stopnja politične (ne)samostojnosti in (ne)radikalnosti šefov v naših novinarskih hišah a priori limitira izobrazbo in samostojnost podrejenih urednikov in novinarjev. (Izobrazbena struktura naših novinarskih delavcev nam kaže porazno sliko!) Zdej nam je bolj jasen pomen kadrovanja in rotacije na najbolj odgovornih funkcijah (glej tudi članek Zlobca: Politika da, politika vzame, v 9-10 št. Tribune) in vedno bolj nam je jasno tudi to, zakaj je ta naša politika tako siva, zakaj so naši ljudje, naši študentje tako apolitični. Pa brez zamere, tov. Fortič, zaradi posmeha na teach-inu.

TRYPTIZOLTM

(am-tripolini)

ena sama učinkovita snov z dvojnimi delovanjem: antidepresivnim in trankvilizantnim

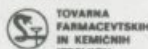
Oprema:

škatice s 100 tabletami po 10 mg

škatice s 30 oziroma 100 tabletami po 25 mg

škatice s 50 ampulami po 2 ccm (20 mg)

Izdeluje:

LEK LJUBLJANA v sodelovanju z MERCK & Co., Inc., Rahway, N. J.

V takšnem položaju se velikokrat kažejo pobitost, nemir in razdražljivost.

Sprno tega bi se sicer mogli odločiti za trankvilizant, vendar:

- Ali je njen spanec dober, ali se prebuja zelo zgodaj?
- Ali se zmeraj upa v prihodnost?
- Ali hujsa?
- Ali ji je zlasti težko zjutraj?

Če obstajajo tudi ti simptomi, ki lahko opozarjajo na pritajeno depresijo, utegne Tryptizol zaradi svojih antidepresivnih in trankvilizantnih lastnosti pri večini bolnikov ugodno vplivati na celotno klinično sliko.

Zategadelj razmislite, ali ni Tryptizol najprimernejša podlaga za farmakoterapijo tega primera.

Na tisoče ljudi živi v revščini.
Za nekatere postane to
sčasoma nevzdržno